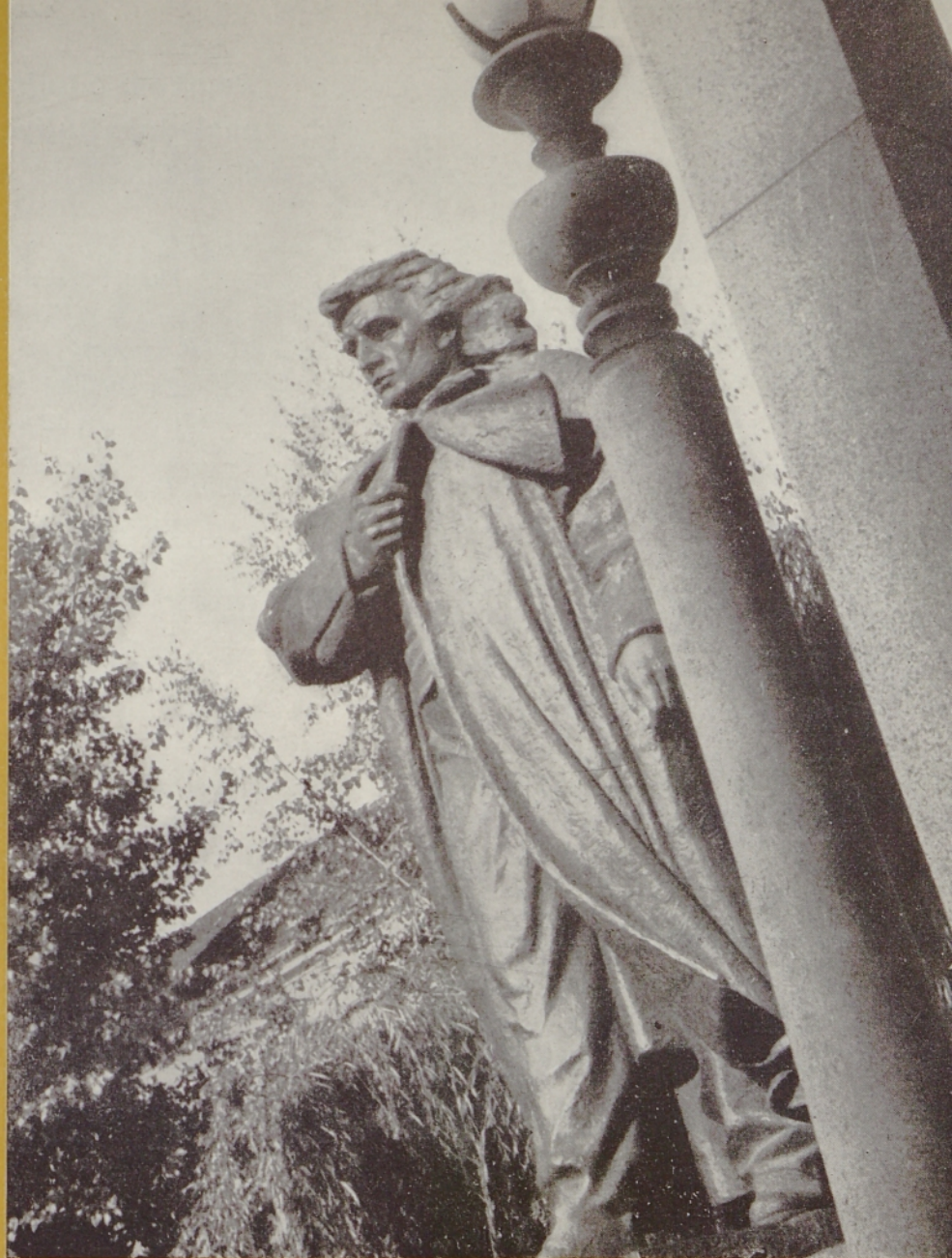

Printed in Yugoslavia

R O D N A
G R U D A

SEPTEMBER 1960

VSEBINA

Tomo Brejc:

Vtisi

Obiski prijateljstva

Vera Valenci:

»Kjer zbirajo se Slovenci,
ki na tujem so doma...«

I. S.:

Lepo uspele prireditve za rojake

Kranj po devetih stoletjih

Sto let steklarne in kemične tovarne
v Hrastniku

Marija Grosman:

Iz življenja naših rojakov
v Avstraliji

Po domači deželi

F. Abram, Freyming:

Nekaj novic društva »Save«

Jurij Artič, Lievin:

Naš izlet

Justin Cebul, Lievin:

Zahvala za pomoč članici

Čv. A. K.:

Kako živi in dela naš mladi rod
v Ameriki

Velik uspeh rojakinje iz Amerike
v Ljubljani

Kulturni zapiski

Kaj delajo naši na tujem

France Bevk:

Kresna noč (nadaljevanje)

Mladi rod:

Pastirček — The shepherd boy —
Der Hirtenknabe — Le jeune patre

Nekaj partizanskih iz Pavlihove torbe

Slika na naslovni strani:

Prešernov spomenik v Kranju

(Foto: Edi Selhaus)

Rojakom v tujini priporočamo naslednje knjige:

Pirjevec

Delo Franceta Prešerna 800 din

Miško Kranjec

Za svetlimi obzorji

prvi del tetralogije v dveh knjigah 3100 din

Anton Ingolič

Kje ste, Lamutovi? 1500 din

Vilko Novak

Slovenska ljudska kultura 850 din

Naročila sprejema

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

Ljubljana, Titova cesta 25

MARIBORSKA OPEKARNA MARIBOR - KOŠAKI

proizvaja razne vrste opečnih
izdelkov, med temi tudi special-
ne dimne in ventilacijske tuljave

Cenjenim odjemalcem
se priporoča kolektiv

Rodno grudo izdaja Slovenska izseljenska matica v Ljubljani. Izhaja dvanajstkrat na leto. Poštnina plačana v gotovini. Odgovorni urednik Tomo Brejc. Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva cesta 1/II. — Rokopisov in slik, ki jih nismo naročili, ne vračamo. Cekovni račun pri Komunalni banki 600-704/5-155

RODNA GRUDA

ILUSTRIRANA REVILJA SLOVENSKE
IZSELJENSKE MATICE V LJUBLJANI

SEPTEMBER 1960

LETO VII.

Miha Maleš: Bosanka

Tom o Brejc

Sezona dopustov in obiskov rojakov iz prekomorskih in evropskih dežel je pri kraju. Ugotavljamo, da je letos rekordno število rojakov obiskalo stari kraj in da je bilo med njimi tudi mnogo mladine. To dejstvo še posebej toplo pozdravljamo.

Zelo nas je razveselil obisk rojakov iz Belgije. Letos je prvič po osvoboditvi pod vodstvom Jožeta Bizjaka, predsednika pevskega zbora »Jadran« iz Charleroi prišla na obisk v domovino večja skupina 54 rojakov. Obe društvi naših rojakov na Nizozemskem »Edinost« in »Sv. Barbara« sta letos organizirali izlet v domačo deželo skupno. To dejstvo še posebej toplo pozdravljamo, ker nam je pri srcu bratska sloga vseh poštenih rojakov v tujini.

Vedro razpoloženi so mnogi, bodisi na skupnih izletih, posamezno ali z lastnimi vozili prepotovali skoraj vso Slovenijo, nekateri pa so bili tudi na skupnem izletu po drugih krajih Jugoslavije.

Občutili smo, da je najmočnejši vtis napravil na rojake nagli gospodarski napredek domače dežele, ki so ga videli na lastne oči. Občudovanju lepote domačih krajev so se pridružili še gospodarski uspehi, ki so jih dosegli naši delovni ljudje po osvoboditvi, zlasti v zadnjih desetih letih, odkar z delavskimi sveti na čelu sami upravljajo in vodijo svoja podjetja. Gradi se, so poudarjali rojaki, posod, kamor prideš, same nove gradnje, nove moderne tovarne, stanovanjska poslopja, šole, ceste, ugotavljali so razvoj sodobne tehnike v industriji in kmetijstvu, nagli razvoj motorizacije na naših cestah itd., itd.

»Doma v Ameriki,« je pripovedoval rojak iz ZDA in naročnik »Rodne grude«, »sem gledal fotografije novih tovarn in stanovanjskih blokov, in sem si mislil: Tile preklicani novinarji pri »Rodni grudi« gotovo vsako novo stavbo večkrat od vseh strani fotografirajo in potem te fotografije skupaj »limajo«, da je videti peč novih stavb kot jih je v resnici.« Ko pa je sedaj na lastne oči videl ogromni napredek, pa je rekel: »Vaša poročila so zelo skromna, gradite mnogo več kot svetu prikazujete v vaših časopisih in revijah. Dosegli ste mnogo, kar še manjka, za vas ne bo več problem.«

Na blejskem gradu jo je pošteno izkupil predstavnik stare družbe pri nas, eden tistih, ki je nekoč dobro živel na račun tujih žuljev. Vštulil se je med rojake z besedami: »Kajne — kako lepa je Slovenija — ali včasih je bila še lepša in ljudje so boljše živeli.« Dobil je od zavedne rojakinje odgovor, kakršnega je zaslužil:

»To ni res! Včasih je bilo veliko slabše. Sedaj imajo ljudje delo in zaslužek in celo belega kruha jim ne manjka. Ko sem jaz pred 40 leti šla za možem v tujino, moja mati ni premogla prgišča bele

OBISKI PRIJATEL

V današnjem mednarodnem političnem položaju so velikega pomena stiki med državniki in prizadevanja majhnih izvenblokovskih držav, da bi prispevale k ustvarjanju takšnega vzdušja, ki bi pripomoglo k čim boljši ureditvi perečih svetovnih problemov. Jugoslavijo so v zadnjih mesecih obiskali številni državniki. V prijateljskih razgovorih so se krepili in poglobljali stiki s temi državami in skupna težnja za ohranitev miru v svetu.

Objavljamo nekaj izjav tujih državnikov, ki so letos obiskali našo deželo.

»V razdobju samo nekaj več kot dve let sta naši državi s sodelovanjem nudili vzor plodnega sožitja v mednarodnih odnosih. Sklenili smo gospodarske, trgovinske in kulturne sporazume, ki so bili koristni za obe strani. To je samo začetek, po katerem, kakor upamo, bodo stiki postali še koristnejši in bodo okrepli naše skupne interese ter koristili vsemu človeštvu.«

(Iz izjave predsednika vrhovnega vojaškega sveta in vlade republike Sudana generala Ibrahima Abuda, ki je v juliju obiskal Jugoslavijo)

»Prepričan sem, da odpira izpolnitev dolgoročnega plana razvoja v Indoneziji sijajne per-

spektive in medsebojno koristno sodelovanje za nadaljnji razvoj gospodarstva naših dveh dežel. V tej zvezi bi rad omenil sporazum o tehničnem in znanstvenem sodelovanju ter sporazum o jedrskem sodelovanju, ki smo ga podpisali med mojim bivanjem v vaši gostoljubni deželi. Prav tako bi vas rad opozoril na posebno pozornost, ki jo posvečamo dolgoročnemu gospodarskemu sodelovanju med našima deželama... Globok vtis je napravil name duh jugoslovanskih narodov, ki si sami ustvarjajo družbeno ureditev, ki jim bo prinesla blaginjo in srečo. Izkušnje med tem obiskom, čeprav je bil zelo kratek, so ogromnega pomena za moje proučevanje, kako bi dosegli blaginjo našega ljudstva.«

(Indonezijski ministrski predsednik dr. Džuanda Kartavidjaja)

»Najlepše spomine imam na Jugoslavijo, to hrabro prijateljsko deželo, ki se je herojsko borila za svojo neodvisnost in suverenost. Nikoli ne bom pozabil duha prijateljstva in gostoljubja, ki sem ga bil deležen tako pri jugoslovanski vladi kot tudi pri ljudstvu.«

(Šukri Kvatli, prvi državljani Združene arabske republike — njegova izjava za list »Al Abram« po vrnitvi iz Jugoslavije)

moke, da bi mi spekla potico. Dala mi je na pot hlebec črnega kruha in bila sem ga vesela, kajti takrat je še tega manjkalo.«

Ni bilo prvič, da so se nekateri, zlasti tisti, ki so po osvoboditvi prvič prišli na obisk, ob vstopu na domača tla nekam zaskrbljeno ozirali okrog sebe, kje so cerkve? Z občutkom notranjega olajšanja so ugotavljali, da cerkve stojijo kot nekoč, da jih nihče ni podrl. Potem so nekateri rekli: »Slišali smo tudi o preganjanju duhovnikov, o tem, da oblast odira cerkvena opravila, da se ljudje bojijo iti v cerkev itd., itd.« Potem pa, ko so potovali po Sloveniji, so ugotovili, da je bila tudi to laž, ker so povsod našli cerkve odprte, v njih pa polno vernikov.

Morali bi se v dno duše sramovati tisti, ki po načinu »laži, nekaj se bo že prijelo«, varajo in plašijo poštene slovenske delovno ljudi v tujini.

Jesen je tu. Na Matici, kjer je bilo zaradi obiskov mnogoštevilnih rojakov štiri mesece živo kakor v čebeljem panju, je postalo tišje. Le kakšen zapoznel rojak se še oglasi, večina pa je že odšla na svoje domove. Matica pa je že začela s pripravami za prihodnje jubilejno leto, deseto obletnico obstoja in delovanja Matice, prireditve Izseljenskega tedna, tudi centralno, ki bo v okviru vse Jugoslavije prihodnje leto v Ljubljani.

Upamo, da bomo ob tej priložnosti lahko pozdravili tudi skupine rojakov iz Kanade, Argentine ter drugih dežel, iz katerih dosedaj še ni bilo večjih obiskov rojakov v rojstni deželi.

Pripravlajmo se torej vsi na veliko in veselo srečanje v domovini prihodnjo pomlad!

Indonezijski ministrski predsednik dr. Džuanda Kartavidjaja s predsednikom Titom in Edvardom Kardeljem med letošnjimi razgovori na Brionih

The president of the Indonesian government Dr. Djuanda Kartavidjaja with president Tito and Mr. Edvard Kardelj during this year's negotiations on Brioni Islands

Le président du gouvernement indonésien dr. Djouanda Kartavidjaya avec le président Tito et M. Edvard Kardelj pendant les pourparlers de cette année à Brioni

Der indonesische Ministerpräsident Dr. Djuanda Kartavidjaya mit Präsident Tito und Edvard Kardelj während der heurigen Besprechungen auf den Brionischen Inseln

Srečanje predsednika Združene arabske republike Naserja in predsednika Tita v letošnjem poletju na Brionih je bilo sedmo v zadnjih petih letih in je še bolj okrepilo prijateljske vezi med obema državama

The meeting of Mr. Nasser, president of the United Arab Republic, and president Tito on Brioni Islands this summer has been the seventh in these 5 years, and has even more strengthened the ties of friendship between the two countries

L'entrevue du président de la République Unie Arabe, Naser, et du président Tito dans cet été à Brioni, la septième dans les 5 ans derniers, a encore confirmé les relations amicales entre les deux états

Die Begegnung zwischen dem Präsidenten der Vereinigten Arabischen Republik, Nasser, und Präsident Tito im heurigen Sommer auf den Brionischen Inseln war die siebente im Laufe der letzten 5 Jahre und hat die Freundschaftsbande zwischen den beiden Ländern noch fester geknüpft

Predsednik sudanske vlade general Ibrahim Abud pri ogledu železarne Zenica

The president of the Sudanese government general Ibrahim Aboud visiting the iron-works at Zénica

Le président du gouvernement soudanais général Ibrahim Aboud visitant l'usine de Zénica

Der Präsident der sudanesischen Regierung General Ibrahim Abud bei der Besichtigung des Eisenwerkes in Zénica

Rojaki iz evropskih dežel

SO OBISKALI DOMAČE KRAJE

Our compatriots from some European countries have visited their old country

Nos compatriotes des pays d'Europe ont visité leur vieux pays

Unsere Landsleute aus den europäischen Ländern haben ihre alte Heimat besucht

Na desni strani: Ob prihodu vlaka iz Westfalije

Zgoraj: Rojaki iz Belgije, ki so nas letos prvič obiskali v večji skupini

Na levi in spodaj: prizadebni poverjeniki naših publikacij iz Francije: Železnikarjeva iz Jeanne d'Arc in Planinčeva iz Creuzwalda, Škrubovi iz Merlebacha, Adolf Garber in Planinc iz Creutzwalda

»Kjer zbirajo se
Slovenci,
ki na tujem
so doma...«

Na prijaznem štajerskem hribčku smo, ki po vsej pravici nosi ime »Bellevue«. Pred nami leži prijetna dolina s številnimi zdravilišnimi objekti v Rogaški Slatini, okrog nje pa razkošno zeleni griči in hribi z Bočem, Plešivcem in Donačko goro — čudovita paša za miru in počitka željne oči! Vse je zeleno, zeleno, in celo avgustovsko sonce, ki se koplje v morju dišečih gozdov, mileje pripeka kot drugod.

V ta mir, v to lepoto se dviga pesem: »Kjer zbirajo se Slovenci, ki na tujem so doma...« Vse je prisljuhnilo, staro in mlado. Številni izletniki poslušajo in se čudijo. Zvedeli so že, da so pevci slovenski rojaki iz Francije, ki so na izletu po lepi rojstni domovini.

Pevci so na tujem že dvajset, trideset, štiri-deset in več let. Žive v mestu Merlebach, v pokra-jini Moselle v Franciji. Kruh si kopljejo v fran-coskih rudnikih, kjer je že cela reka znoja sloven-skih rudarjev, kjer je že prenekateremu Slovencu prah nezdravih rudnikov skamenel pljuča in zatrl pesem, s katero je v mislih hodil po domačih pol-janah, po zelenih slovenskih gričih. Odličен ba-sist te skupine, sedemdesetletni Jean Vunšek pravi: »Pel bom, dokler bom živ in vedite, ko bom prenehal peti, moja ura ne bo več daleč.« In spet in spet začenja novo pesem s pravim mladeniškim žarom in njegov bas doni kot zvon. Tenor Josepa Čadeja je lep, a ni sproščen, pomaga mu Franc Jurjavčič, Stanko Glogovšek in drugi. Čadej je dober pevec in dober priljubljen predsednik slo-venskega društva »Slavček« iz Merlebacha. Letos je pripeljal na obisk v domovino 81 članov, na iz-let po Sloveniji pa je od teh odšlo 26. Trudi se, da bi jim bilo čim lepše, a iskreno vesel ne more biti, kajti pred dnevi mu je umrl oče in pri pri-hodu v Slovenijo ga je mogel pozdraviti le še pri

grobu. No, Čadej bi ne smel toliko žalovati, oče je bil že pri devetdesetih in če pogleda svoja sinova Vida in Lojza, svoja vrla fanta in hčer Dorico, je lahko ponosen nanje, ker ljubijo nje-govo rodno Slovenijo in slovensko besedo.

Na izletu je pravzaprav pet mladih fantov, ki jih je samo veselje in smeh pa tudi resnično, veliko zanimanje za življenje, delo in napredek domovine njihovih staršev. Stanko Ropas je ne-ugnani popevkar in kitarist, Joseph Knaus je mladi odbornik, drugi tajnik društva »Slavček«, Rene Resnik večni šaljivec. Fanika Brečko ter Irene Komac pa sta pravi slovenski rožici, ki sta pripeljali s seboj tudi svojo francosko prijateljico, prikupno Denis Teuner. Tudi ona, kot mladi sim-patični mož Čadejeve hčerke, Marcele Wunder-lisch, občudujeta Slovenijo in bosta o njej imela povedati Francozom mnogo lepega.

Zavrteli so nam nekaj okroglih in poskočnih. In kdo je najboljši plesalec? Pri valčkih in polkah so Resnikova, Bizjakova in Mačkova mama od-nesle prvo mesto. Saj mladina sploh ne zna valčka, pravijo, in prav imajo. Zavrtele so se z lahkotno eleganco, kot nekoč, ko jim je bilo dvajset let. Drugače pa so bile skromne, potrpežljive in četudi je bilo potovanje kdaj naporno, ni od njih nikdar besedice pritožbe. Tončki Mačkonovi se je izpol-nila dolgoletna želja, da še enkrat vidi domači kraj. Saj še ni bila v Jugoslaviji, odkar je kot majhno dekletce odšla v tujino. »Vse je drugače, vse je drugače, vse tako lepo...!«

Novo Velenje je napravilo na rojake veliča-sten vtis. Če ne bi videli na lastne oči, so rekli, ne bi verjeli, da imajo rudarji nekje na svetu tako čudovito, lepo, moderno mesto, tako udobna stano-vanja, toliko kulturnih in športnih ustanov ter tako dobre delovne pogoje. Merlebach je narav-

nost črn od prahu v primeri s sončnim, sodobnim velenjskim naseljem. Predstavniki delovnega kolektiva so svoje strokovne prijatelje iz Francije gostoljubno sprejeli in jim povedali vse, kar jih je zanimalo iz dela in življenja velenjskega rudarja.

Prav tako Trbovlje menjajo svoje lice, da so ga izseljenci, rodом iz Trbovelj, komaj spoznali. Mladi fantje iz Merlebacha so se posebno navduševali nad trboveljskim kulturnim domom in plavalnim bazenom, ki sta med najlepšimi objekti Jugoslavije, pevci nad pevskim zborom, ki je izletnikom zapel dobrodošlico, vsi pa nad gostoljubnostjo trboveljske občine in podružnice Slovenske izseljenske matice.

Steklarna »Boris Kidrič« sicer ni nova tovarna, a roke rogaških steklarjev delajo taka čudesa, da je bilo težko odvrniti oči od brušenih umetnin svetovnega slovesa. Sprejem predstavnikov tovarne pa je bil tako prisrčen, da se je bilo težko posloviti.

Pot nas je vodila tudi po prijazni Dolenjski in lepi Gorenjski. Nikdar ni bilo dolgčas. Če so vsi utihnili, je pa Zajčeva Rezka povedala kakšno veselo. Bolj tiha sta bila para Dolinšek in Arh, a

Najstarejši izletnik, 70-letni Jean Vunšek, se rokuje v Trbovljah s predsednikom občine

tudi iz njihovih obrazov je sijalo zadovoljstvo. Stanko Glogovšek pa se je s svojo ženko ob radijskem prenosu Avsenikovih valčkov celo v avtobusu zavrtel. Tako je potovanje mimogrede minulo in peti dan smo bili že na Notranjskem, kjer smo si ogledali Postojnsko jamo. Nato smo jo mahnili na sinji Jadran. Tu pravzaprav začne drugi del.

*

Končni cilj je bil Rovinj. Izletnikom »Slavčka« so se priključili še nekateri drugi rojaki iz Francije, med njimi znana, napredna slovenska žena Milka Železnikarjeva iz Stiring Wendla, ter trinajst članov slovenskega društva »Edinost« iz Holandije s svojim predsednikom Francem Anderluhom iz Heerlerheida.

Sprejem je bil čisto svojstven. Ko sta avtobusa zavozila v počitniški tabor ljubljanske občine Rudnik, nam je prišla nasproti delegacija na muli, otroci so po starem slovenskem načinu postregli kar pri izstopu iz avtobusov z dobro kapljico v lončkih in nekaj korakov pred nami so muzikantje igrali prvi pozdrav.

In zdaj so začele desetdnevne počitnice ob sončni obali našega morja. Rojaki so se namestili po tvekend hišicah in šotorih, ki vsako poletje zrastejo v prostranem, dišečem borovem gozdu, da bi nudili delovnemu človeku, naši mladini in otrokom prijeten oddih in razvedrilo v naravi. Nobenih hotelov, nobenega luksuza, a cele gore lepote, sonca, sproščenosti in zdravja!

Vera Valenci

Najmlajši udeleženci izleta, slikani v Rogaški Slatini: Vid in Alois Čadej, Stanko Ropas, Joseph Knaus in Rene Resnik

LEPO USPELE PRIREDITVE ZA ROJAKE

Slovenska izseljenska matica je tudi letos s svojimi podružnicami organizirala številne prireditve za rojake iz evropskih dežel.

Precejšnja skupina rojakov iz Francije se je udeležila sedemdnevnega izleta po Sloveniji, na katerem se niso le do zvrhane mere naužili naravnih lepot naših krajev, temveč obenem tudi spoznali, kako vse drugače danes živimo in koliko novega smo zgradili v zadnjih letih. Mnogo prijetnih spominov bodo prav gotovo odnesli s seboj tudi tisti, ki so letovali ob našem Jadranu v Rovinju.

Posamezne podružnice Slovenske izseljenske matice so kakor prejšnja leta priredile za rojake izletnike posebne družabne prireditve. Dne 14. avgusta popoldne so se v zelo lepem številu zbrali rojaki na vrtu kolodvorske restavracije v Kočevju na povabilo tamkajšnje podružnice Slovenske izseljenske matice in odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva. Navzočih je bilo tudi mnogo povratnikov iz Kočevja in okolice. Po pozdravu predsednika podružnice iz Kočevja tov. Franca Goleta je navzočim spregovoril član izvršnega odbora Slovenske izseljenske matice in odgovorni urednik »Rodne grude« ljudski poslanec Tomo Brejc. V kulturnem programu je nato nastopil 15-letni Karli Pavčnik iz Merlebacha v Franciji in dokazal, da je v resnici pravi umetnik pri igranju na harmoniko. Zvedeli smo, da je mladi Karli Pavčnik s svojo harmoniko zmagal že na številnih mednarodnih tekmovanjih v Nemčiji, Belgiji, Luksemburgu, Švici in Franciji, kjer je prejel vrsto priznanj — med temi kar šest zlatih medalj. Čestitamo, Karli!

Dne 17. avgusta so se naši rojaki izletniki, ki so doma iz Trbovelj in okolice, odzvali vabilu matične podružnice iz Trbovelj in se udeležili družabnega sestanka na prijaznem Kleku nad Trbovljami. Prostori obsežnega gostišča so bili nabito polni, enako tudi vrt. V imenu trboveljske podružnice SIM je drage goste pozdravil predsednik tov. Kukavica, tov. Stane Šuštar pa v imenu Sveta za kulturo SZDL. Sestanka so se udeležili tudi člani glavnega odbora Slovenske izseljenske matice iz Ljubljane. V njihovem imenu je spregovoril tov. Lojze Zdravje, povratnik iz Kanade, ki je sporočil zbranim pozdrave predsednika Slovenske izseljenske matice ljudskega poslanca Ivana Regenta. Za dobro razpoloženje je poskrbel kvintet »Veseli rudarji« z domačimi in celo lastnimi skladbami, ter pevca solista Marija Ramšakova in Ferdo Čamer.

V Zagorju pa je priredila tamkajšnja popodružnica Slovenske izseljenske matice prav lep tovariški sprejem za naše rojake 19. avgusta. Goste, ki so prišli v domači kraj na oddih iz Zahodne Nemčije in Francije, je razen predsednika zagorske podružnice SIM pozdravil tudi predsednik občinskega ljudskega odbora, nato pa jim je zapel oktet Svobode iz Zagorja, a učenci osemletke so jim občuteno recitirali domače pesmi.

Na vseh teh prireditvah je bilo mnogo prijateljskih srečanj med našimi ljudmi iz raznih evropskih dežel in domačini. V živahnih pomenkih so se prepletala mnenja o vsem, kar so naši dragi gostje letos videli in doživeli v domačih krajih, v katerih se toliko gradi, da leto za letom spreminjajo svojo podobo.

I. S.

S tovariškega srečanja rojakov v Kočevju. Na desni: mladi harmonikar Karli Pavčnik iz Merlebacha

Trboveljska podružnica Matice je priredila našim rojakom prav prijetno popoldne na Kleku nad Trbooljan

Kranj po devetih stoletjih

Od Stražišča do Zlatega polja, od Planine do Struževega so zaplapolale zastave. Kranj s številnimi tovarniškimi dimniki, z novimi preurejenimi ulicami, z Zdravstvenim in Delavskim domom, z novimi naselji, Kranj kot močno industrijsko središče je praznoval. Predilke, elektrotehniki, uslužbenci in gospodinje, vsi so ob teh svečanih dneh praznovali uspehe svojega dela, se s ponosom ozrli nazaj na storjeno pot. Zastave nad jubilejnim Gorenjskim sejmom, nad Prešernovim gledališčem, ob cestah in športnih igriščih, ob deloviščih in stanovanjskih poslopjih so úzraz skupnih uspehov, skupne moči in še lepše prihodnosti. Skupno z občinskimi prazniki je letos Kranj v avgustu praznoval tudi tiste avgustove dneve pred devetnajstimi leti, ko se je uprl z orožjem v roki in dal prve žrtve. Obenem pa so letos prebivalci Kranja praznovali tudi 900-letnico obstoja tega naselja in 750-letnico, ko je nekdanja Creina dobila svoje mestne pravice.

Življenje prebivalcev Creina je bilo vse-skozi polno gorja, trpljenja in številnih nesreč z nenehnimi vpadi in boji s sovražniki, ob kugah, požarih itd. Morda je prav to težko življenje še bolj kalilo značaj in utrjevalo tudi fizično odpornost prebivalcev, da so kljubovali vsemu in se prebijali skozi življenje, se puntali in upirali izkoriščevalski gospodi. Iz kovačev in trgovcev na sotočju Save in Kokre so nova pokolenja rodila

delavce-upornike. Prva organizacija naprednih delavcev v tovarni Semperit (sedanji Savi po prvi svetovni vojni) je bila samo odraz nezadovoljstva, odraz hotenja in pripravljenosti dokončnega boja za lepše življenje. V Kranj so dovažali stroje, dvigale so se tovarne in dimniki. Hkrati se je dvigala zavest in složnost, ki je prišla do izraza zlasti v stavki tekstilcev, ko so žene legle na železniške tračnice in bile pripravljene žrtvovati življenje za lepšo prihodnost.

Zato tudi okupacija ni našla Kranja nepripravljenega. Padali so junaki, polnili so se zopori. Toda na mesta Vodopivca, Seljaka, Nartnika, Jokla, Papeža in številnih drugih so stopali novi in novi borci; 848 življenj je dala občina za današnjo svobodo.

Danes, po petnajstih letih svobodnega napredka in gospodarskega razvoja, je Kranj med prvimi v deželi, ki dosega največji letni narodni dohodek na prebivalca. Nad 4200 izvoljenih članov samoupravnih organov, odborov in svetov po podjetjih, v mestu in vaseh danes v imenu prebivalstva vodi in ureja življenje Kranja. Skupna vrednost proizvodnje bo letos pressegla 42 milijard dinarjev. S takim ekonomskim razvojem, z uveljavljanjem državljanov v družbenem upravljanju, si danes prebivalci nekdanje Creine z lastnimi naporí ustvarjajo temelje za lepo in srečno sedanost in še lepšo prihodnost.

K
R
A
N
J

danes

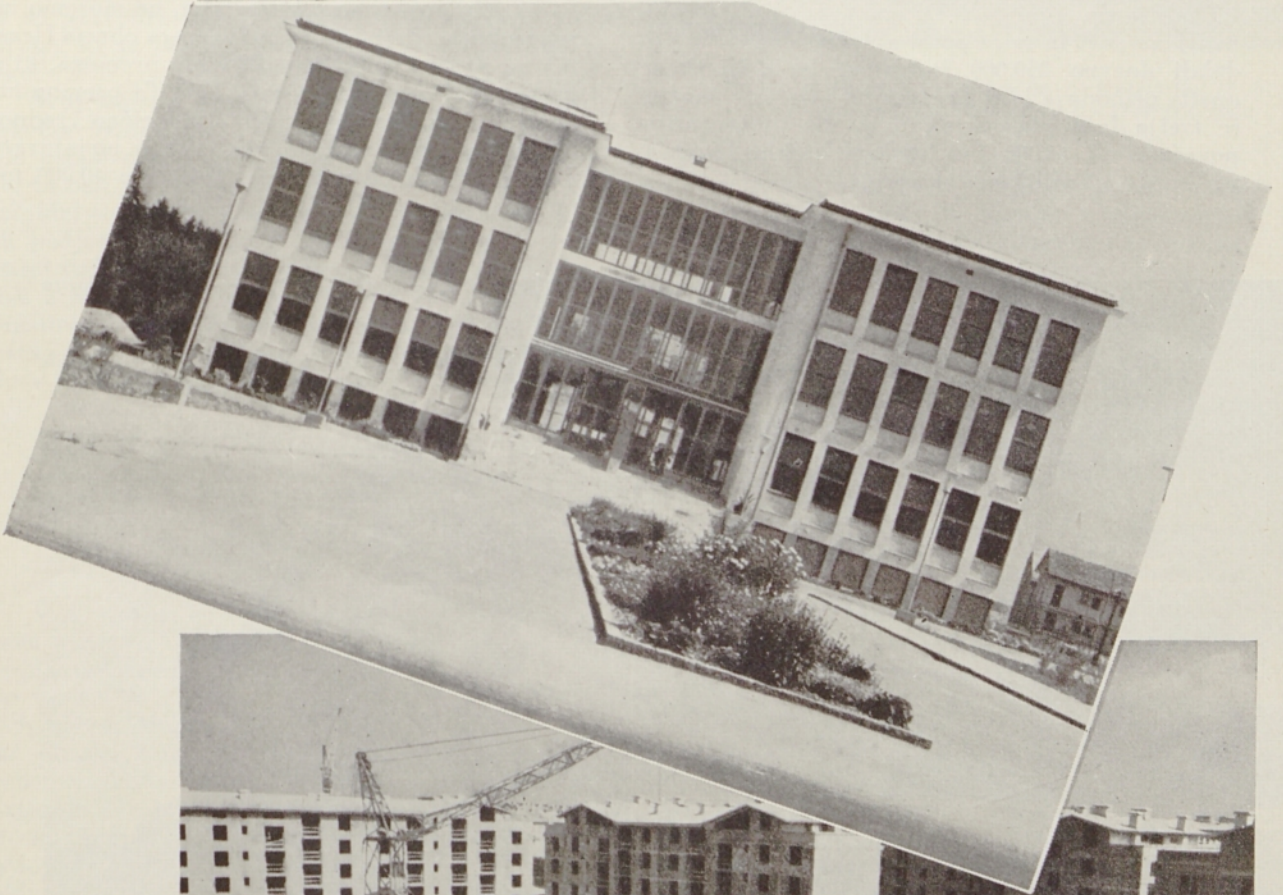
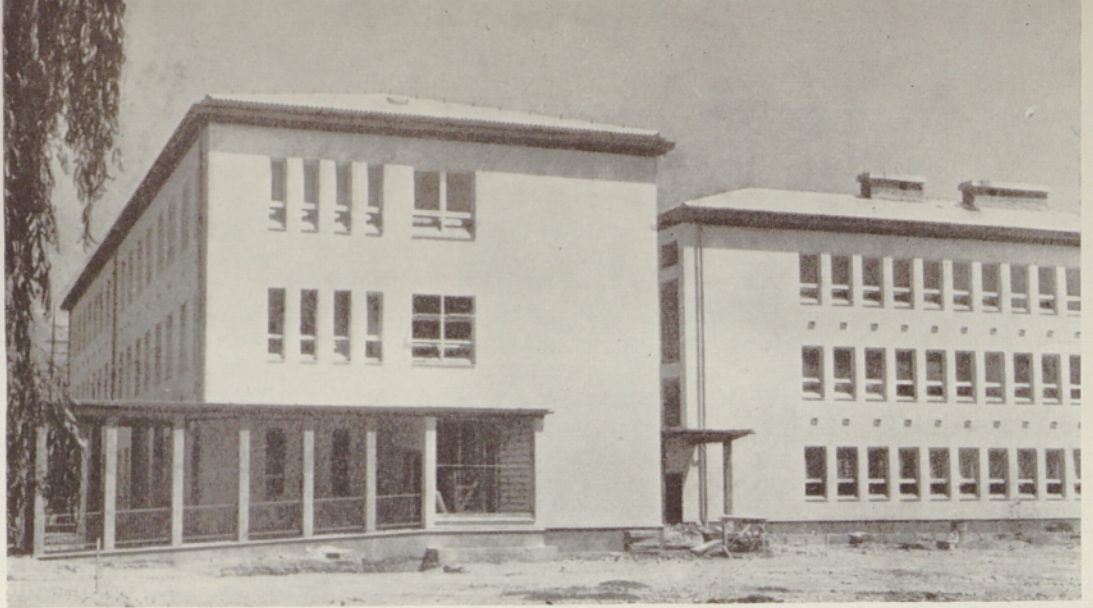
*Novi športni stadion
Iz mestnega središča
Prešernov spomenik*

Na desni:

*Novi zdravstveni dom
Nova tekstilna šola*

*Gradnja
stanovanjskih blokov
na Zlatem polju*

(Foto: Perdan)

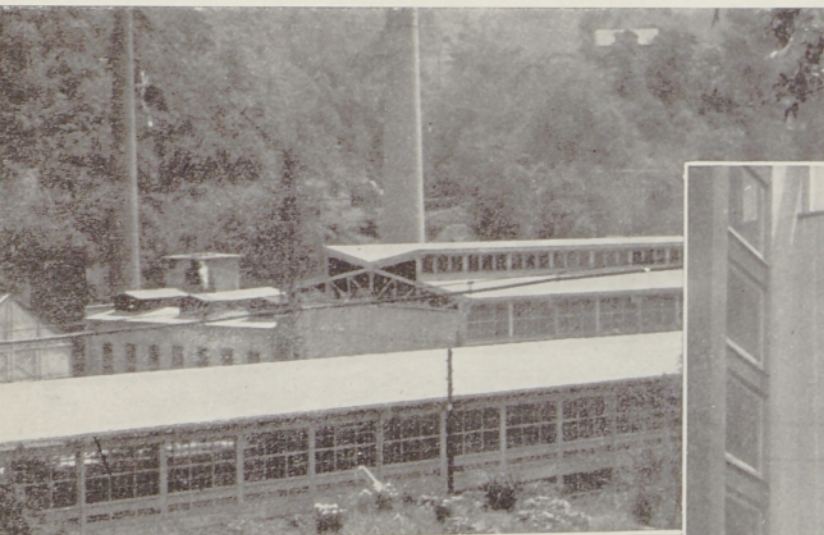

STOLET *Steklarne* *in Kemične tovarne v Hrastniku*

Tudi Hrastnik praznuje letos dva pomembna jubileja. Osemnajstega septembra je preteklo sto let, odkar je bila zgrajena sedanja steklarne. Njeno predhodnico v Jurkloštru, na katero še danes spominja Glažarjeva kmetija, pa je postavil že leta 1790 Jožef baron Wintershofen. Daleč je ta zgodovina, kaj bi segali po njej. Največji razvoj je doživela steklarne v zadnjih petnajstih letih. Danes ima za seboj že prvo fazo rekonstrukcije, ki bo njeno proizvodnjo letos dvignila na 7500 ton steklarskih izdelkov letno v vrednosti 1.5 milijarde dinarjev. Druga faza obnove (obnovljene peči in trije polni avtomati, ki bodo izdelali dnevno 250.000 steklenic) bo dokončana aprila prihodnje leto. Do leta 1965 pa je v načrtu še tretja faza rekonstrukcij, ki bo proizvodnjo povečala na 15.000 ton votlega stekla letno v vrednosti 3.3 milijarde dinarjev.

Prav tako vsa sredi obnove praznuje letos stoletnico tudi Tovarna kemičnih izdelkov. Najprej bodo rekonstruirali proizvodnjo polifosfatov ter pri njih dosegli letno 6000 ton. Na novo bo zgrajen in opremljen obrat za elektrolizo, ki bo tudi dajal 6000 ton proizvodov, oba skupaj pa za 1526 milijonov vrednosti letno. V obeh novih obratih bo stekla proizvodnja že v začetku leta 1962. Do leta 1965 pa bodo v tovarni rekonstruirali še proizvodnjo oksidov ter jo povečali na 1800 ton letno.

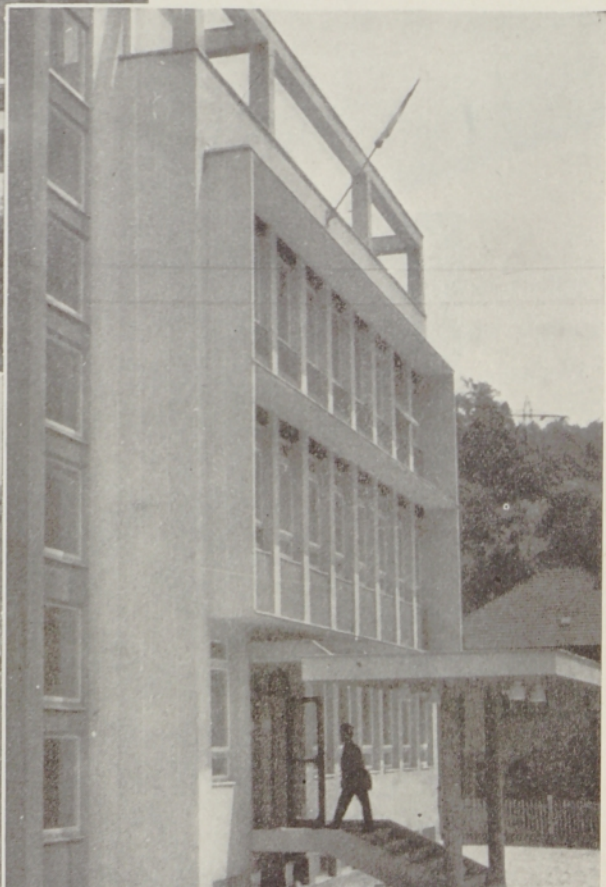
Ko že govorimo o Hrastniku, ne moremo mimo rudnika. Premogu iz rudniškega obrata Hrastnik se je lani pridružilo 1000 ton premoga, ki so ga nakopali v novem obratu Dol. Ta premog ima izredno malo žvepla in visoko kalorično vrednost ter se bo lahko odlično uveljavil v metalurgiji. Letos ga bodo nakopali že 35.000 do 40.000 ton.

Novozgrajeni del hrastniške steklarne

Letos zgrajeno športno igrišče

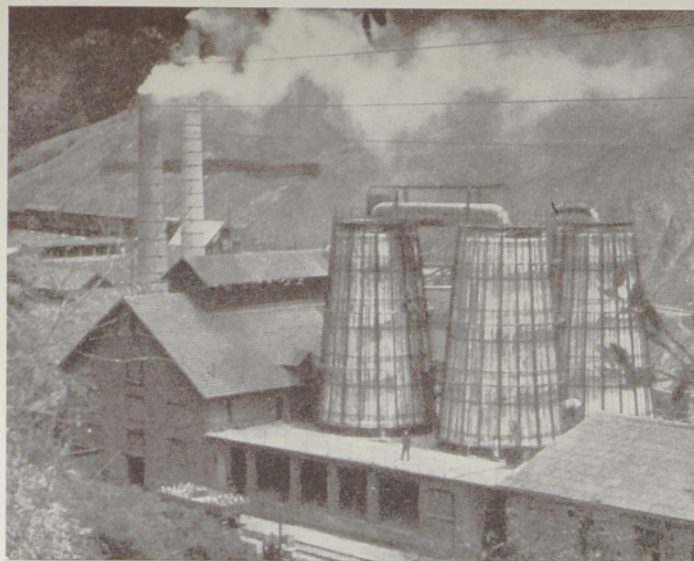
Hrastniška banka — eno najlepših poslopij v mestu

Ko pa bo obrat v prihodnjih letih polno stekel, bo dajal letno 150.000 do 180.000 ton. Hrastniški rudnik je bil ob osvoboditvi popolnoma zapuščen in zanemarjen. Kljub temu pa so že v letu 1946 nakopali v njem 210.000 ton premoga. V letu 1951 pa je letni kop že presegel predvojnega. Mehanizacija rudnika je lani omogočila proizvodnjo 409.260 ton pri 1213 zaposlenih. Letos računajo, da bodo nakopali že okrog 450.000 ton. V prihodnjih letih pa se bo proizvodnja v obratu Hrastnik in obratu Dol dvignila na 600.000 ton letno in skoraj potrojila predvojno proizvodnjo.

3. julij je v Hrastniku krajevni praznik, ta dan je pri nas razglašen tudi za dan rudarja. V Hrastniku je mnogo pomembnih dogodkov med zadnjo svetovno vojno povezanih z julijem. Še vedno je živ med rudarji, zlasti med hrastniškimi, tudi spomin na 3. julij 1934, na leto krize, ko so prav hrastniški rudarji začeli z gladovno stavko, ki se je nato razširila še na druge rudnike.

Svoj letošnji praznik je Hrastnik slavil sredi nenehne rasti. Splošno gradbeno podjetje, ki je bilo ustanovljeno lani, je že v prvem letu izvršilo za nad 170 milijonov dinarjev gradbenih del. Večidel so bile to gradnje stanovanjskih hiš, ki jih podjetja grade za svoje delavce. Kmalu bo zrasel tudi dom kulture. Mnogo bo kraj pridobil tudi z novo cesto, ki jo grade v gornjem delu Hrastnika, s prijaznimi zelenimi nasadi in novo cestno razsvetljava. Tudi število obrtnih delavnic v Hrastniku se vedno večja. Pri Elektroteh-

Proizvodnja kemične tovarne v Hrastniku se bo po rekonstrukciji tovarne za večkrat povečala

nični delavnici deluje zdaj tudi galvanizacija. Ta obrat nameravajo zelo povečati in v njem zaposliti precejšnje število novih delavk. V zgornjem delu Hrastnika bodo letos odprli potrošniški center, ki bo zmožgal preskrbovati 5000 do 4000 ljudi. V prihodnjih letih pa bo prav tak potrošniški center (pekarno, mesnico, špecerijsko trgovino, manufakturo) dobil tudi spodnji del Hrastnika.

Iz življenja naših rojakov v Avstraliji

V Avstraliji so se Slovenci naseljevali predvsem v glavnih mestih in zato je tudi danes v mestih delovanje Slovencev bolj razgibano kakor pa na podeželju. Največ naših rojakov živi v Sydneyu, Melbournu in Brisbanu. Začetek je pač povsod težak, zato si tudi slovenski naseljenci v Avstraliji utirajo različne poti skozi življenje. Društveno življenje naših ljudi postaja vedno živahnejše, saj so slovenska društva že v Sydneyu, Melbournu, Brisbanu, Newcastleu, Adelaidei, Geelongu, St. Albanasu in Wollongongu. Namen teh društev je predvsem pomagati rojakom v nesreči, brezposelnosti, v začetku pri jezikovnih težavah itd., po drugi strani pa ohranjajo med rojaki našo slovensko tradicijo, običaje in navade.

V Newcastleu, kjer živim že dve leti in pol, je okrog 150 slovenskih rojakov. Društveno delovanje se je uveljavilo šele spomladi leta 1959, ko je bilo ustanovljeno slovensko društvo »Ti-

voli«. Ker sem trenutno tajnica tega društva, mi je njegovo delovanje dobro znano. Društvo žanje iz dneva v dan večje uspehe in si pridobiva simpatije ne le pri Slovencih, temveč tudi pri drugih narodih. Prireditve kakor planinski ples, vinska trgatev, maškerada itd. so vedno zelo dobro obiskane. Kako je človeku toplo pri srcu, ko sliši petje lepih slovenskih pesmi. Žal, se še vedno najdejo taki, ki gledajo na društvo kot na zasebno organizacijo. Toda teh je vedno manj.

Tri leta so mimo, odkar sem od doma. Pravzaprav je to kratka doba, vendar se mi zdi, da je za mano cela večnost. Ko sem odšla, sem optimistično gradila gradove v oblake, ki so se razsuli v nič. Tujina zelo skopo odmerja svoje dobrote tujcem. Kako rada bi to povedala vsem tistim, ki še vedno verjamejo, da se na tujem cedita mleko in med. Kako bridko se boste zmotili. Tako resničen je izrek: Boljša je domača gruda, kakor na tujem zlata ruda... *Marija Grosman z možem in sinkom*

P O D O M A Č I

— Jugoslovanske univerze bodo letošnjo jesen odprle 15 novih fakultet. Število vpisanih študentov pa se je povečalo od 83.000 na čez 100.000.

— Kakor iz drugih krajev so tudi otroci iz Hrastnika preživeli letos kaj prijetne počitnice. 400 jih je letovalo na morju, 100 pa na planinah. Za prihodnje leto grade Hrastničani za svoje otroke prijetno urejen otroški center v Valbandonu pri Pulju. Za gradnjo je prispevala sredstva organizacija SZDL iz Hrastnika in nekateri delovni kolektivi.

— Ob letošnji 50-letnici jugoslovanskega letalstva so v Novi Gorici odkrili spomenik Edvardu Rusjanu, prvemu slovenskemu letalcu. Svečanosti ob odkritju se je udeležilo nad 5000 prebivalcev iz Nove Gorice in okoliških vasi. Spomenik je odkril predsednik Letalske zveze Jugoslavije generalmajor Nenad Drakulić.

— Novo gimnazijo je dobila Nova Gorica. Gimnazija je sodobno urejena in opremljena — za gradnjo in opremo so investirali okrog 122 milijonov dinarjev. Ob gimnaziji gradijo tudi osnovno šolo, ki bo izročena svojemu namenu prihodnje šolsko leto.

— Potrošnja brezalkoholnih pijač se je letos poleti v Sloveniji zelo povečala. V Ljubljani prodajo mesečno 350.000 steklenic priljubljene pijače Kokte. Podjetje »Ljubljanske mlekarne« pa prodaja dnevno 30.000 do 40.000 steklenic limonade in oranžade v razne kraje v Sloveniji.

— V Kostanjevici na Krasu so v avgustu odkrili spomenik 20 domačinom, ki so padli v narodnoosvobodilni borbi. Spomenik so vaščani postavili z lastnimi sredstvi in prostovoljnimi delom.

— Na Glavnem trgu v Mengšu so odkrili spomenik Revoluciji in žrtvam iz NOB iz kamniškega okrožja. Odbor za postavitve spomenika je obenem izdal tudi brošuro s pregledom najvažnejših dogodkov v kamniškem okrožju v letih 1941-45.

— Žužemberčani so dobili nov obrat za izdelavo kondenzatorjev za radijske sprejemnike. V glavnem so v njem zaposlene ženske.

— Rimsko grobišče iz 2. stol. so našli pri Trebnjem delavci, ki so kopali jarek za vodovod. Odkopali so deset grobov.

— Tudi Cerknica bo dobila novo šolo. Staro šolsko poslopje pa bodo predvidoma adaptirali v internat za učence iz bolj oddaljenih krajev.

— Slovenski otroci iz Trsta in Gorice so tri tedne letovali v Žirovnici na Gorenjskem. Letovanje je organizirala Zveza prijateljev mladine.

— Na griču Bernardino v Piranu grade železen stolp — bodočo sončno peč, ki bo prva v naši deželi. Uporabljal jo bo ljubljanski metalurški inštitut za topljenje težko topljivih rudnin.

— Kave iz leta v leto več popijemo. Ljubljanski podjetji »Prehrana« in »Merkator« uvozita vsak mesec 40 ton kave iz petih držav — Indije, Brazilije, Abesinije, Gane in Ugande.

Bovec — Motiv iz Sodražice — Hladnilnica za sadje in zelenjavo v Dekanih pri Kopru

DEŽELI

— Letošnji pridelek hmelja je bil zaradi ugodnih vremenskih razmer obilen in po kakovosti boljši od lanskega. Ne le v Savinjski dolini, tudi na Dolenjskem, kjer imajo samo v novomeškem okraju okrog 150 hektarov hmeljišč, je pridelek zelo lep. Najbolj se je izkazal drugoletnik. V Vavti vasi so tik pred obiranjem dogotovili novo hmeljsko sušilnico. Tudi v Beli krajini so zelo zadovoljni z letošnjim hmeljem.

— Nove izdatne vrelece (termalne vode s toploto 37,8 stopinje Celzija) so našli v Dolenjskih Toplicah. Z raziskavanji nadaljujejo.

— Z novim šolskim letom bo začela delovati v Mariboru prva slovenska višja kmetijska šola. To bo poleg fakultete za agronomijo in gozdarstvo pri ljubljanski univerzi najvišja slovenska ustanova za vzgojo kmetijskih kadrov.

— Novo zdravstveno postajo in lepo športno igrišče je dobila Polzela.

— Študentsko naselje pod Rožnikom v Ljubljani je v novem študijskem letu sprejelo 1.100 študentov in študentk ljubljanske univerze, od teh je 30 študentov iz tujine. Spomladi, ko bosta dograjena dva nova stanovanjska bloka, bodo sprejeli nadaljnjih 360 študentov. Stanarina v naselju velja mesečno 965 do 1400 dinarjev. Okusno in obilno kosilo z večerjo v moderni restavraciji v naselju pa dnevno 155 dinarjev.

— Novo šolo bodo zgradili v Ljubljani na Rudniku. Stala bo poleg zdravstvenega doma, kjer gradijo tudi velik stanovanjski blok.

Selca nad Škofjo Loko

Mokronog

R

Florijana Tepescha iz Westfalije, ki je tako rad obiskoval domovino, letos ni bilo. Z žalostjo smo zvedeli, da je umrl daleč od nas 18. junija letos.

Naj mu bo lahka tuja zemlja!

Nekaj novic društva »Save«

Smrt kosi med nami. Komaj se je zagrnil grob nad rojakom Gorencem, že nas je v torek, 21. junija nepričakovano zapustila naša zvesta članica Justina Ferčič. Zdrava je legla zvečer, zjutraj pa se ni več prebudila. Rojena je bila l. 1889 pri Sv. Križu na Primorskem, v Francijo pa je prišla l. 1928. Ni bilo lahko njeno življenje. V skrbi je vzgojila štiri otroke, ki pa so ji bili tudi v veselje in upravičen ponos. Zadnja leta so jo hudo prizadela. Pred petimi leti je izgubila moža, kmalu nato je tragične smrti umrl sin, sledila je bolezen v družini — vse je potrpežljivo prenašala, kakor prava slovenska mati. Zdaj je živela pri sinu Karlu in skrbela za njegove otroke. Kako je bila priljubljena, je pokazal pogreb. Pevci društva so ji zapeli, predsednik pa se je v imenu društva poslovil od nje in položil venec na grob.

V nedeljo, 26. junija smo imeli svoj vsakoletni društveni izlet. Dva avtobusa sta nas odpeljala proti lepemu Elzasu. Najprej smo se ustavili v Grauftolu, kjer smo si ogledali stare primitivne hišice v skalovju, kjer so še pred nekaj leti stanovali ljudje. Cilj našega izleta pa je bil Lichtenberg, kjer se nam je pridružil konzul Novak Brkovič z vsemi uslužbenci konzulata. Po ogledu mogočnih razvalin starega srednjeveškega gradu smo v prijazni gostilni sedli h kosilu. Za dobro voljo je poskrbel tudi naš pevski zbor. Izkazalo se je, kako je priljubljena naša lepa slovenska pesem, saj so morali pevci še in še dodajati pesmi. Nato je spregovoril predsednik Akordeon kluba iz Hagenaua, ki je pohvalil lepoto naših pesmi. Izrazil je željo skupnega sodelovanja obeh

kulturnih društev in povabil naše društvo na gostovanje v Hagenau.

Seveda smo po lepi stari slovenski navadi poskusili tudi zlahtno kapljico. Pri tem smo pa le to obžalovali, da je začelo deževati ter smo ob povratku morali opustiti ogled še nekaterih zanimivih krajev. Kljub temu smo se vrnili dobre volje.

V nedeljo, 3. julija smo se udeležili proslave pevskega društva v Homburgu, kjer je nastopil tudi naš pevski zbor ter dosegel lepo priznanje. Prav tako smo se odzvali vabilu Društva prijateljev narave iz Merlebacha ter se udeležili njihove letne veselice.

Nedavno je odšla od nas v rojstno domovino naša članica Marija Golob. Po 40 letih, ki jih je preživela med nami v Franciji, se je za stalno vrnila v Slovenijo, saj je živela tu po moževi smrti popolnoma sama. Ponjo je prišel sin Andrej, ki je odpeljal svojo 78-letno mamico v lepe kraje njene mladosti, kjer bo med svojimi preživela svojega življenja večer in bo nekoč našla tudi miren počitek, kakor poje lepa pesem:

*»Kjer je zibel moja tekla,
bod' gomila moja kdaj...«*

Delavna Golobova mamica je bila povsod zelo priljubljena in jo bo ob raznih družinskih praznovanjih marsikatera gospodinja pogrešala. Saj je kljub visokim letom kot izvrstna kuharica rada pomagala pri pripravah gostij na ženitovanjih in drugih podobnih slavnih. V imenu društva ji želimo še mnogo let sreče in zadovoljstva v krogu njenih dragih!

V soboto, 30. julija sta stopila na skupno življenjsko pot naša člana Avgust Kink in Sidonija Drčar. Tudi njima veljajo naše iskrene društvene čestitke.

F. Abram, Freyding

Člani pevskega društva »Slavček« iz Waterscheia — Belgija

NAŠ IZLET

Dne 3. julija je odbor društva Združenje Jugoslovanov v severni Franciji organiziral skupinski izlet članov z njihovimi družinami v Quesnay, ki je poleg svojih naravnih lepot pomemben tudi kot zgodovinski kraj iz zadnje francosko-belgijske vojne. Dobro ohranjena trdnjava s podzemeljskimi rovi, obdanimi z vodo, še dobro spominja na to. Ker je bilo dopoldne hladno, smo bili popoldne tem bolj veseli sonca. Naš najstarejši izletnik, 77-letni France Kregar iz Winglesa, ki je še pravi korenjak, in je kakor številni tukajšnji Jugoslovani bil tudi ruski ujetnik v prvi svetovni vojni, je dejal: »Če bom še pri tej moči kakor danes, ta kraj pa še obiščemo.« Tudi drugi smo bili enakega mnenja. Kakor martinčki smo se greli na soncu in obujali drage spomine na domači kraj, posebno še tisti, ki nam iz kakršnega koli vzroka letos ni bilo mogoče pohiteti na obisk v domovino.

»Pa drugo leto prav za gotovo, če ga še dočakamo,« smo sklenili.

Res smo preživeli nepozaben dan. Lepe slovenske pesmi so nas zvečer spremljale, ko smo se vračali proti 80 kilometrov oddaljenemu Sallau-minesu, Lensu, Lievinu in Winglesu v naši drugi domovini Franciji.

Jurij Artič, Lievin

Zahvala za pomoč članici

Združenje Jugoslovanov v severni Franciji se najlepše zahvaljuje vsem rojakom, ki so se blagohotno odzvali njegovemu pozivu ter so s prostovoljnimi prispevki po svoji možnosti pomagali članici društva vdovi Johani Gumzaj.

Uspeh te naše človekoljubne akcije, ki je bil tako lep kljub razdaljam, ki nas ločijo (raztreseni smo po vsej severni Franciji), dokazuje ne le globok socialni čut naših rojakov, temveč tudi, da je med nami solidarnost še vedno tako živa kakor je bila nekoč v domovini. Na to pa smo tudi upravičeno ponosni. Zato apeliramo na vse pošteno misleče Jugoslovane, da se nam pridružijo, da bo naše društvo še močnejše. Bodite uverjeni, da vam bo naše društvo skušalo ustreči, kadar boste v težavah in potrebni pomoči.

V imenu odbora vsem cenjenim darovalcem še enkrat najlepša hvala!

Justin Čebul, blagajnik, Lievin

ZAHVALA

Podpisana Johana Gumzaj, vdova, se iz srca zahvaljujem vsem darovalcem in našemu Združenju, ki je organiziralo nabiralno akcijo in zbralo zame lepo vsoto 33.000 frankov.

Dve sliki s pogreba rojaka Franka Oglarja v Krašju. Zgoraj njegova rojstna hiša v Krašju

Obenem se najlepše zahvaljujem našemu novemu veleposlaniku tov. Černetu, ki mi je na pobudo tovarišev Martinčiča in Čebula nakazal vsoto 10.000 frs.

Še enkrat: najlepša hvala vsem! *Johana Gumzaj*

Kako živi in dela naš mladi rod v Ameriki

Na srednji šoli Roosevelt High School v Painesvillu, Ohio je z odliko graduiral James Bučar in je sprejel v priznanje štiriletno štipendijo od ustanove National Merit Scholarship. James Bučar je med 46 prejemniki te štipendije v državi Ohio in med 1500 prejemniki še štipendije v vseh ZDA. — V Buklu, v državi Minnesota, je graduirala na srednji šoli Martin Hughes High School Slovenka Lucille Kovacich z najvišjo odliko in je bila prva na seznamu častnih dijakov in dijakinj. Določena je bila tudi za govornico na graduacijski svečanosti. Lucille se udeležuje tudi v dijaških organizacijah. Študirala bo medicino. — Na srednji šoli Kane High School v James Cityju, Pa. je graduirala z odliko Donna Lee Mc. Cauley, vnukinja slovenskih rojakov Jacoba in Rose Debevec. Vsi so člani Slovenske narodne podporne jednote. Na jesen pojde mlada graduantka v šolo za bolničarke. — 15. junija je graduirala na Western Reserve univerzi z odliko ter z dodatkom »magna cum laude« (z veliko pohvalo) rojakinja Carole R. Rogelj, hčerka znanega slovenskega publicista in javnega delavca iz Euclida pri Clevelandu Janka N. Roglja. Carola je bila ves čas na univerzi odlična in je imela zaradi tega tudi štipendijo. Dan pred graduacijo (diplomo) je bila sprejeta v univerzitetno društvo Phi Beta Kappa, kamor sprejemajo samo najodličnejše študente. Carole se je zanimala tudi za politične znanosti in je članica Political Science Honorary fraternity. V letih 1954 in 1958 je bila tudi v domovini. Nadarjena je za jezike in obvlada poleg slovenščine in angleščine še ruščino, nemščino in francoščino. V juniju je odpotovala s skupino študentov v Evropo, kjer so obiskali sedem držav. Na jesen bo nadaljevala študij za »Master's Degree« (doktorat) na univerzi Columbia. — 9. junija pa je graduirala na univerzi v Youngstonu, Pa. z odliko »cum laude«, študentka slovenske družine Mary Ann Zaubi iz Girarda, O. in je prejela diplomu Bachelor of Science. Nadarjena mladenka je zaposlena v girardskem šolskem okraju kot učiteljica v ljudski šoli. — Mlada Slovenka Mildred J. Lukančič, hčerka Louisa Lukančiča iz Joliet, Ill. je graduirala (maturirala) na Junior College in je dobila od Joliet Lyons Cluba 1000 dolarjev nagrade za šolnino. Zdaj bo obiskovala predmedicinski študij na Univerzi Illinois. — Med graduanti univerze v Minnesoti je bil letos tudi mladi Kenneth Knapp, sin Antona Knappa iz Elyja, Minn. 1. julija je nastopil službo pri uredništvu Duluth News Tribune and Herald.

— Na desetdnevnih glasbenih tekmovanjih, ki so bile v začetku junija letos pod okriljem Cleveland Music School Settlement v Clevelandu, je dosegel

med 200 tekmovalci od 16 clevelandskih glasbenih učiteljev, prvo in najvišje mesto sin slovenskih staršev, pianist Robert Sterbank. Mladi Sterbank dosega na teh tekmovanjih že deset let zaporedoma odlične uspehe in je bil že nagrajen z Youngovo nagrado umetnikov in z zlato kolajno Paderovskega. Mladi Sterbank je iz Euclida pri Clevelandu in študira trgovsko administracijo na univerzi John Carroll, poleg tega pa je zaposlen kot računski izvedenec pri clevelandski slovenski hranilnici St. Clair Savings and Loan Association.

Po sklepu zadnje konvencije (v letu 1958) je razpisal glavni odbor Slovenske narodne podporne jednote (SNPJ) za člane SNPJ, ki študirajo ali bodo še študirali na kolegijih in univerzah, štipendije. Pravico do štipendij imajo člani SNPJ, ki so dokončali srednjo šolo (high school). Namen štipendij je pomagati potrebnim in vrednim članom SNPJ do višje akademske izobrazbe. SNPJ je prispevala v sklad za štipendije iz svojega sklada izrednih podpor 5000 dolarjev. Dodatni dohodki štipendijskega sklada bodo namenske prireditve in prostovoljni prispevki v sklad. Prijave za štipendije so letos sprejemali do 1. avgusta. Za šolsko leto 1960/61 je predvidenih 10 štipendij po 250 dolarjev za šolsko leto. Štipendijo bo treba vsako leto obnoviti, veljale pa bodo za največ štiri leta, kar pa bo odvisno od potrebe in napredka v študiju štipendiranca. Tako skrbi največja slovenska podporna organizacija v Združenih državah za napredek slovensko-ameriške mladine.

Dr. A. K.

Velik uspeh rojakinje iz Amerike

V LJUBLJANI

Mlada rojakinja iz Clevelanda Cilka Valenčičeva je med obiskom v Sloveniji nastopila na priljubljeni oddaji RTV Ljubljana »Pokaži kaj znaš« in med 10 nastopajočimi po soglasni oceni strokovne in komisije iz občinstva dosegla prvo mesto. Obe komisiji sta ji prisodili največje število možnih točk — skupno 80. Cilka Valenčičeva je zapela ob spremljavi klavirja dve narodni pesmi »Gor čez izaro« in »Vsi so prihajali«. Nabito polna dvorana Slovenske Filharmonije je s prisrčnimi simpatijami pozdravila njen nastop, hkrati pa je z dolgotrajnim ploskanjem pozdravila pevkino mater v dvorani in ji s tem dala priznanje, ker je hčerko — rojeno v Ameriki — tako lepo naučila materin jezik.

Manica Komanova — 80-letnica. Znana mladinska pisateljica in pesnica Manica Komanova je praznovala 80-letnico rojstva. Simpatično ženico pozna veliko Slovencev, še posebno pa jo imajo radi otroci, saj jim že nad 30 let pripoveduje pravljice in zastavlja uganke v radijskih oddajah, obiskuje bolne otroke v bolnišnicah itd. Zaradi svoje naprednosti je jubilančka marsikaj pretrpela. Fašisti so jo celo pregnali v internacijo na otok Rab.

Izreden uspeh folklornega festivala ob slovenski obali. Kakor smo že poročali, je bil v Slovenskem Primorju — v Kopru, Piranu, Izoli, Portorožu in Ankaranu — v začetku avgusta Prvi festival jugoslovanske folklorne. Vsi nastopi, ki jih je skupno gledalo 15.000 ljudi, so pokazali, da je bila zamisel o njegovi ustanovitvi povsem na mestu in da so bili nastopi privlačni ne samo za domačine, ampak tudi za številne tuje turiste, ki preživljajo dopust na slovenski obali. Na festivalu so sodelovale folklorne skupine iz skoraj vseh republik, med njimi tudi svetovno znani ansambli »Tanec« iz Skopja, »Kolo« iz Beograda in »Lado« iz Zagreba.

Trdinove nagrade v Novem mestu. Ob 55. obletnici smrti slovenskega pisatelja Janeza Trdine so 14. julija razdelili v Novem mestu Trdinove nagrade za letošnje leto. Prejeli so jih: prof. Josip Wester za književnost, Jože Karlovšek za življenjsko delo in prispevek k znanosti, Tone Gošnik za kulturnoprosvetno delo in Konservatorski oddelek Zavoda za varstvo spomenikov v Ljubljani za likovno umetnost.

Filmi ameriškega Slovenca. Rojak John Kaučič, doma iz Trzina, je med obiskom v domovini prikazal vrsto svojih barvnih filmov iz življenja naših ameriških rojakov. V skoraj triurnem predavanju je rojak Kaučič prikazal

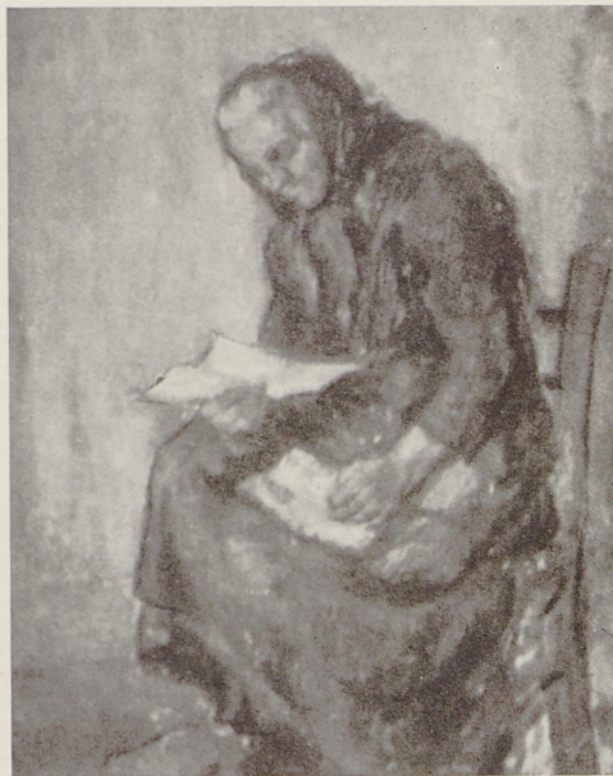
Ljubljanskim kulturnim delavcem podobo slovenskega kulturnega središča v Ameriki Clevelanda, kjer živi tudi sam, in drugih ameriških mest. Filme so gledalci zelo pohvalno ocenili. Rojak Kaučič pa je tudi med obiskom v starem kraju posnel več barvnih filmov iz naše dežele.

Sedemdeseto obletnico pisatelja Franceta Bevka, ki je primorski rojak, so zlasti primorske kulturne ustanove svečano proslavile. Goriško gledališče je uprizorilo 17. septembra pisateljevo dramo iz kmečkega življenja »Krivda«. Premiere, ki jo je pripravil režiser Hinko Košak iz Ljubljane, so se poleg jubilaranta udeležili tudi številni predstavniki političnega in kulturnega življenja. Študijska knjižnica v Novi Gorici je pripravila obsežno razstavo o življenju in delu tega plodovitega slovenskega pisatelja. Bevkovi jubilej so počastila tudi prosvet-

na društva in šole. Primorska založba v Kopru pa je izdala bibliografski zapis Bevkovih knjižnih izdaj, ki ga je pripravil Marijan Breclj.

VII. Festival jugoslovanskega filma v Pulju. Na VII. festivalu jugoslovanskega filma v starodavnem Pulju na jugu Istre je bil razglašen za letošnji najboljši domači umetniški film »Deveti krog« produkcije »Jadran-filma« iz Zagreba in režiserja, Slovenca, Franceta Štiglica. Film je dobil nekaj nagrad in to za scenarij, za fotografijo, za glasbo, za glavno žensko vlogo in za najboljšo moško epizodno vlogo.

TV kamere po Sloveniji. RTV Ljubljana in Turistična zveza Slovenije pripravljata snemanje turistično-propagandnih filmov, ki jih bodo posneli v nekaterih znanih pa tudi neznanih slovenskih turističnih središčih.

Lojze Perko:
Pismo iz tujine

Kaj delajo naši na tujem

Iz Francije

ZOPET NA POKOPALIŠČU

Letos ob koncu maja smo se za vedno poslovili od Frančiške Janjak, ki je bila vse do zadnjega dne zvesta članica našega društva »Slavček«. Na zadnji poti smo jo spremili z društveno zastavo in ji zapeli žalostinko. V imenu društva se je od nje poslovil tov. Anton Škruba in ji položil venec na svežo gomilo. Vsi kličemo: Bodi ti lahka tuja zemlja!

Mirko Višnikar, tajnik

Iz ZDA

VISOKO IMENOVANJE CLEVELANDSKEGA ROJAKA

Vrhovni sodnik mestnega sodišča v Clevelandu, slovenski rojak August Pryatel, je nedavno imenoval za svojega pomočnika (bailiffa) slovenskega odvetnika Albina Lipolda, ki je to svoje novo mesto zasedel 1. julija. Lipold je član glavnega nadzornega odbora Ameriške bratske zveze in tajnik njenega društva »Ilirska vila« št. 173 v Clevelandu.

DAN SNPJ V ZAHODNI PENNSYLVANIJI

19. junija je bila v Universalu, Pa. proslava dneva SNPJ v zahodni Pennsylvaniji. Ta dan SNPJ prirejata že 25 let federaciji slovensko in angleško poslujočih društev SNPJ v zahodni Pennsylvaniji. Na proslavi je bil glavni govornik Donald Lotrich iz Chicaga, predsednik glavnega gospodarskega odseka SNPJ. V kulturnem sporedu so sodelovali pevski zbor »Prešeren« iz Pittsburga, slovenski moški zbor iz Claridgea ter pevki solistki Stella Peltz in Frances Rosenberger. Poleg tega pa so nastopili še tudi člani raznih mladinskih odsekov SNPJ iz tega okoliša.

OHIJSKI DAN SNPJ

Letošnji ohijski dan SNPJ je bil 10. julija na prostoru hrvaškega pevskega društva »Strossmajer« v Girardu. Proslavo sta organizirali dve tamošnji društvi SNPJ: društvo »Ljubljana« št. 49 in društvo »Golden Eagles« št. 643. Sodelovali so slovenski moški pevski zbor iz Claridgea pod vodstvom Johna Umeka, pevci krožka št. 21 SNPJ iz Sharona, O. pod vodstvom Frances Nesper in Millie Novak ter krožek SNPJ iz Salema pod vodstvom Mary Krizay in Helen Tomshe. Glavni govornik na proslavi je bil glavni tajnik SNPJ Michael Vrhovnik.

DOM ZA OSTARELE V CLEVELANDU NAPREDUJE

Priljubljeni odbor za zavetišče ostarelih v Clevelandu je izvolil 15 članov upravnega odbora (direktorjev) tega doma. Deleži oziroma delnice za članstvo pri domu so določili na 25 dolarjev. Prva delničarka je postala rojakinja Mary Vogrinc. Dražba raznega blaga, ki so jo priredile Progresivne Slovenke v korist sklada za to zavetišče, je prinesla 1.500 dolarjev čistega. Glavni odbor Slovenske narodne podporne jednote je že nakazal odboru za clevelandski dom iz sklada izrednih podpor 15.000 dolarjev, tako da je bilo s tem poplačano posojilo, ki ga je odbor najel za nakup osnovnega posestva z zemljiščem za ta dom v vrednosti 29.000 dolarjev.

KONVENCIJA AMERIŠKE BRATSKE ZVEZE

Ameriška bratska zveza s sedežem v Elyju, Minn. je po številu članstva in premoženju tretja največja podporni organizacija ameriških rojakov. Obstaja že 62 let in je po letih ustanovitve druga osrednja podporni organizacija. Ima približno 28.000 članov in 152 krajevnih društev. 15. avgusta se je v Indianopolisu, Ind. pričela njena 21. redna konvencija (kongres), na kateri je sodelovalo 110 delegatov društev in 22 članov glavnega odbora. Letos je imela ABZ tako imenovano predkongresno kampanjo za zbiranje novih članov in zavarovalnin, ki je bila zaključena konec junija. Pridobili so v oddelek odraslih 866, v mladinski oddelek pa 1315 novih članov, skupno torej 2151 novih članov. Vpisane je bilo za 2.158.750 dolarjev nove zavarovalnine. Agitatorji, ki so pridobili večje število članov ali večje zneske nove zavarovalnine, so se udeležili 21. konvencije kot častni delegati. Glasilo ABZ je polmesečnik New Era — Nova doba, ki izhaja že 36. leto v Clevelandu.

ZLATE POROKE

Zlati poročni jubilej — 50-letnico zakona so slavili: v aprilu John Cankar in njegova žena iz North Chicaga, Ill.; — v maju Frank Vesel in Frances roj. Prijatelj v Keewathu, Minn. Imela sta 10 otrok, eno deklico sta pa še posvojila. Frank je doma iz Gore, Frances pa iz Vel. Lašč; — Miha in Mary Virant iz Loraine, O. Miha je Vreščajev z Iga pri Ljubljani, Mary pa iz Tolmina; — Frank in Agnes Grabrian iz Red Lodge, Mont.; — Frank in Frančiška Hostnik iz Detroita, Mich.; — An-

drej in Antonija Antončič iz Aliquippa, Pa. — V juniju so slavili zlatoporočenci: Frank in Josephine Stavec iz Clevelanda, oba doma blizu Litije; — v Chicagu, Ill., Joe in Miriam Stirn. Joe je doma iz Tržiča, Miriam pa iz Tupalič na Gorenjskem; — v Milwaukeeju, Wis. pa Anton Buchar in njegova žena. V začetku julija pa sta proslavljala 50-letnico skupnega življenja John in Ančka Sivec iz Aliquippa, Pa. Vsem zlatim parom naše prisrčne čestitke. Še na mnoga leta!

AMERIŠKI ROJAKI ZA SLEPO MLADINO

Naši rojaki v Združenih državah so redni dobrotniki Zavoda za slepo mladino v Ljubljani. Velikokrat bremo v ameriških slovenskih listih zahvale tega zavoda za prejeta darila. Tako je nedavno darovala mrs. Elizabeth Plachter iz Dearborna, Mich. na željo svojega pokojnega moža in v njegov spomin 150 dolarjev (90.000 din) temu zavodu.

PROSLAVA 30-LETNICE SLOVENSKE FEDERACIJE SNPJ V CHICAGU

Chicaška federacija društev SNPJ v Chicagu, o kateri smo poročali v pretekli številki, je proslavila 15. maja svojo 30-letnico. Proslava je bila združena z bogatim kulturnim sporedom, pri katerem so sodelovali slovenski pevski zbor »Prešeren« iz Chicaga pod vodstvom prof. Kubine v obeh jezikih ter duet in kvartet »Zarje« iz Clevelanda. Slednja sta pela same slovenske pesmi. Kot solistka je nastopila Anna Jane Kolar z angleškimi in slovenskimi pesmimi. Slavnostni govor sta imela Donald Lotrich in Louis Benigar, prvi v angleščini, drugi v slovenščini.

Iz Argentine

»ZARJA« V BUENOS AIRESU DOBILA LASTNE PROSTORE

Argentinsko-jugoslovansko društvo »Zarja« v Buenos Airesu, ki je nekako osrednje kulturnoprosvetno društvo naprednih Slovencev v Argentini, je letos dobilo lastne prostore. Več kakor 130 rojakov je prispevalo večje in manjše zneske za nakup skoraj 1000 kvadratnih metrov zemljišča, na katerem so pokriti zidani prostori, vredni najmanj 300.000 pesosov. Blagajna »Zarje« je sama prispevala k nakupu 70.000 pesosov. Posebna komisija društvenega odbora je poskrbela za primerno ureditev prostorov. V novih prostorih je »Zarja« že imela nekaj svojih prireditev.

K R E S N A N O Č

Ilustriral Stane Kumar

Izza poslednjih skal se je prikazal pastirski ogenj, ob katerem je stala človeška senca. Bil je Ivaniš, ki ju je pričakoval.

»Jure — hoj!«

»Ho-o-oj!«

Tedaj se je pastirski ogenj razgorel, visoki plameni so švignili proti nebu. Bil je poslednji kres, ki je naznanjal dolincem, da je zmagala ljubezen.

21.

Tista noč je bila za vse tri čudovita. Sedeli so v bajti in razpredali pogovor; ena misel je spodrivala drugo, ni se jim mudilo k počitku.

Jure je gledal v ogenj, ki jim je svetil v obraze. Obhajala ga je neka misel; pripravil je besede, a si jih ni upal izreči.

Poleg njega je sedela Svetka, utrujena od doživetij svoje drzne poti od Lazen do Jalovnika. Plašila jo je misel na vse, kar se še utegne zgoditi. Strmela je v Ivaniša. Ta človek, ki jo je gledal z edinim očesom, kakor da jo misli kupiti, se ji je zdel strašen. Ivaniš je govoril, da bi si olajšal težo, ki jo je čutil na duši.

»Ako sem si obtežil vest še z enim grehom, ne vem, kdo mi ga bo odpustil.«

»Kaj govoriš?« je dvignil Jure glavo.

»Govorim, a ne vem, ali prav govorim. Če ne govorim prav, sem prav delal. Če pa sem napačno delal, govorim prav.«

»Kaj pa si takega storil!« so Jureta zbadle besede, ki si jih je prav razlagal.

»Kaj boš zdaj z dekletom?« ga je vprašal Ivaniš.

»Kaj bom z njim?« je Jure izjecljal in strmел v Ivaniša, kakor da se čudi, da ga vprašuje.

»Ali ti je žena?«

»Če še ni, saj mi lahko bo.«

»Bojim se, da iz teh lesnik ne bo mošta, iz te ljulke nič kruha.«

Svetka si je zakrila obraz in začela jokati. Bolj ko sta se pastirja z besedami dotikala njene usode, bolj vroče je hlípala.

»Poroči naju!« je dejal Jure s tako otroško vero, da je Ivaniš za trenutek obsedel ko uklet.

»Kaj si rekel?«

»Poroči naju! Vse znaš, boš že znal tudi to.«

»Kaj si rekel? Bedak si, ti pravim!« je vpil Ivaniš. »Bedak! Ali misliš, motovilo, ako poznam skrivno moč rastlin, hudega pogleda, čarovne

besede, da morem tudi dva morca zvezati za vse življenje? Moje besede so ko vrv brez vozla, ki ne drži ne pred ljudmi ne pred Bogom. Pa boš prišel tistega dne, ko ne boš imel kaj jesti, in mi rečeš: Na, tu jo imaš, ti si naju zvezal, ti naju tudi razveži... Tega ne morem. In če bi tudi mogel, tega ne bi hotel.«

Jure je molčal. Svetkino hlipanje, ki je rezalo tišino, ga je delalo brezumnega.

»Ukazujem ti!« je zagrozil Ivanišu.

»Če me ubiješ, ne!« mu je Ivaniš pokazal belino zdravega očesa. »Zakaj ne, to sem ti pravkar povedal. Če ti ni zadosti, ti ponovim še trikrat: amen, amen, amen!«

»Slišal sem pripovedovati o časih, ko ni bilo nobenega duhovnega daleč naokrog. Ljudje so sami krstili novorojence, poročali fante in dekleta, pokopavali mrliče. Ko je mato prišel duhovni, je napravil križ in dejal: Prav je bilo, kakor je bilo.«

»Vem,« se je Ivanišu pačila brazgotina iz mraka. »Vse to vem. Bila je kuga, črna bolezen, ljudje so cepali ko muhe v jeseni in mi bilo mašnika, ko bi ga po golih kolenih iskal. Ali je danes kuga? Ali boš mar trdil, da ni duhovnika ne blizu ne daleč in da se izgube vse steze, ki vodijo do cerkva? Če pa misliš živeti z njo tako, kakor živijo čarovnice s hudičem, mi takoj povej, da še nocoj pustim to bajto in grem na dolgo pot, od koder sem prišel.«

Jure je vzdihnil. Pred njim so stale ovire, na katere prej ni mislil.

»Kaj naj naredim,« je vprašal ves potr.

»Ne vem. Na to, kaj naj temu sledi, kar se je danes zgodilo, nisem pomislil. Zato ne vem, ali sem storil prav, ko sem ti pomagal odvesti deklico.«

Sklonil je glavo in mislil.

»Lezi in zasp!« je dejal slednjič z mirnim glasom. »Prespana noč je vredna dobrega sveta.«

Svetka se je bila izjokala. Utrujena, uničena se je bila oslonila na leseno steno... Ko je legla na seno v kotu, je zaspala ko ubita in ječala v sanjah.

22.

Lazne je okrog polnoči vznemiril glas, ki je rezek in zategel prihajal od Tinaca, odmeval v klanec med hiše, se razlegal daleč v brdo in v zaseko pod vasjo, v katero je padal hudournik.

»Svetka! Svetka!«

Kresovi so bili že dogoreli. Nekateri ljudje so se bili vrnili že domov in polegli. Drugi so počivali na kupih sena z rokami pod glavo in čakali, da se jim razodenejo čuda gorečih zakladov in govorečih živali.

Zaslišali so krik in se predramili. Ali gori vas? Ali je prišla gosposka, ki biča od hiše do hiše, dokler ne pridejo vsi na vrsto? Morda je še kaj hujšega. Volkovi, Turki ali kuga.

Iz preplašenosti in zmedenosti so le polagoma razločili Tinačev glas in lajanje njegovega psa.

»Svetka, Svetka!«

Klical je svojo malo deklo, za katero je vedno tiščal pri delu in počitku. Klical je hčer svojega gostača, ki je imel edino pravico do njene delovne moči in je odločal celo o njeni ljubezni in poroki. Vpil je za njo, zaradi katere se je zaklel pri bogu in pri vseh besih, da bo njegova, preden jo bo poslal za deklo grajskemu oskrbniku, kakor mu je obljubil, ker se mu je ni upal odreči, ko se je ta mimogrede zagledal v njeno lepoto. Zaradi nje je bil svojo ženo že dvakrat udaril po ustih, da se ji je ulila kri.

Zdaj se je bal, da je deklo za vedno izgubil. V njem je gorela pohotna kri njegovega rajnega, od tuje roke ubitega očeta, in mu blodila razum.

»Svetka!« je klical izpred hiše po klancu.

Ves večer ga je trapila slutnja, da se bo nekaj zgodilo. Kaj, tega ni vedel. V mraku je deklo izginilo. Ker je bila vsa vas pri kresovih ali na razglediščih, je mislil, da je morda tam, kjer so drugi. Čakal je, da se vrne. Mislil je nanjo med gorenjem kresov in med ježo, do vrnitve od hudiča in pokoja na vasi.

Ali ni videl pod Jalovnikom dveh nepremičnih senc? Ali ni bila ena podobna Svetki? Kdo je bila druga senca? Jure?

Pod žlebom so našli poln škap vode. Jermolka, ki je bila prišla na korito, da si umije umazani obraz, je pripovedovala, kako je takoj po večernem zvonjenju nekaj vpilo skozi grmovje v dolino.

»Ali si videla kakega konja?« jo je vprašal Tinac.

»Nisem,« mu je odvrnila Jermolka. »Mislila sem, da vpijejo duše tistih nerojenih otrok, ki sem jih prikrajšala za življenje in zaradi katerih sem se danes pohvalila pred hudičem.«

»Zdi se mi, da sem jo videl pod Jalovnikom,« je dejal Tinac. »Morda je pobegnila z Juretom. Ali jo je ugrabil oskrbnik, ki je ves volčji na dekleta, če ne leži kje v travi, negodnica, in dela greh.«

»Najbrž je res pobegnila z Juretom,« je dejala Jermolka.

»Molči, baba, ki nič ne veš!« je zarohnel nad botro.

Misel, da bi bila ušla z Juretom, ga je neznanosko spekla. Rajši bi videl, da se pari, negodnica, ali da jo je grajski nečistnik odvedel na konju; le Juretu je ni privoščil.

Ljudje so se medtem natepli v klanec in vpraševali, kaj se je zgodilo. Ugibali so o volku in o vodomcu; o moni, ki je nekoga tlačila; o zakladu, ki ga je našel kdorkoli in kričal od veselja. Ko so od Tinaca in od Jermolke izvedeli pravi vzrok preplaha, so jima pomagali klicati. Stopili so na vrtove, na polje, v senožeti, vpili vsepovsod.

Oglašal se jim je samo odmev. Ljudi se je pollašala plašnost, kakor da tiči za tem izredna skrivnost. Duše so jim bile še polne vtisov kresne noči, zato so si ustvarjali v domišljiji stokrat večje strahove.

Svetili so po klancih, da bi našli sledove krvi; nič.

»Volkodlak je bil,« je menil nekdo. »Kri ji je izpil, zato ni sledu za njo.«

Tedaj se je oglasil starec, ki je ves popoldan čepel ob njivi in odganjal ptice, ki so mu silile v žito.

»Nocoj sem videl človeka nad vasjo.«

»Je bil že od gosposke kdo,« so hoteli ljudje naprej vse vedeti. »Čez nekaj mesecev jo bo poslal nazaj kakor Martinovo ženo in še nekatero drugo.«

»Ako me ni motil pogled, je bil Jure,« je nadaljeval dedec. »Martinov Jure.«

»Jure?« je Tinac ves ledenel. »Tih!« je zakričal nad tistimi, ki so govorili vse križem.

»Svetka ga rada vidi,« je pripovedoval neki širokoustnež. »Saj smo slišali, da mu je pošiljala pozdrave in rožice. Prišel je ponjo in ona je šla za njim kot ovca za otrobi in soljo.«

»Rada ga ima?« je Tinac kipel od jeze. »Boji se ga, ne pa da ga ima rada! Kdo je on? Ali nima zraslih obrvi? Kosmat je po vsem životu. Volkodlak je!«

Ljudje so pridrževali dihanje. Kakor da so se prestrašili izgovorjenih besed, so se začeli umikati.

»Poslušajte!« je vpil Tinac. »Ali ni prvo leto, ko je pasel, poginilo trideset ovac? Ali nismo lani izgubili dveh pastirjev in se nam je pet ovac na lepem ubilo? Letos je umrl Štefuc. Klančarica je umrla pri porodu z otrokom vred, ker jo je Jure pogledal, ko je bila noseča. Kamor mu šine pogled, mastane pleha. In vsaka pleha pomeni še tisto leto smrt v hiši.«

»Joj, joj, joj!« so se zgrozili ljudje, kakor da jih je prav tedaj obšlo velikansko razodetje.

»Zdaj bo grešil z dekletom, svoj greh bo stresel na naše glave. Iz svojih in njenih las, nohtov in iz mesnage, ki mu jo bo dal sam hudič, bo skuhal mazilo, s katerim jo bo namazal po vsem

telesu, da bo kosmata ko on. Nato bomo imeli dve nadlogi namesto ene. Živina nam bo crkala, polje nam ne bo rodilo, napadle nas bodo nagusne bolezni...«

Tinac še ni končal, ko se je Jermolka vrgla na klanec, vpila na ves glas in se premetavala, kakor da jo zvijajo strašni krči.

To je huje vplivalo na ljudi kakor Tinačeve besede. Kakor bi trenil, so se razpršili po hišah in se vračali z vilami, beti, sekirami in drugim orodjem.

»Na Jalovnik!« so vpili. »Po riži, koder je najbliže! Čemažar naj hodi pred nami, on pozna vsak kamen!«

Ni preteklo četrt ure, ko je črna procesija z naglimi koraki sopihala navkreber.

23.

Ivaniš se je tisto jutro dvignil z ležišča in si pomel zaspano oko. Dekle je sedelo na senu, si z desnico podpiralo glavo in tožno zrla predse. Jure je imel težke sanje, ki so ga bile popustile šele proti jutru, zato ga je v tistem hipu premagal najtrdnjši spanec.

Hotel ga je prebuditi, a se je premislil. Udaril je ob kresilo in pritaknil ločje. Zaplapolal je svetel plamenček, dračje je zaprasketalo. Čez nekaj minut je veselo gorelo pod polnim kotličem, ki se je zibal nad plameni.

Stopil je čez prag, da pomolze tiste štiri ovce, ki so jih imeli za užitek. Pred vrati je postavil žehtar na tla in zamahnil z desnico mimo obraza, kakor da odganja misel, ki mu je venomer brenčala po glavi.

Zarja se je razlivala čez vse vrhove, plezala po pobočjih in preganjala mrak, ki se je umaknil v ozke, z gozdovi porasle soteske.

Ivaniš se je ozrl do roba gozda, ki je kot črn zid stal pod planino. Tam se mu je ustavilo oko. Na obraz mu je leglo zavzetje, brazgotina se mu je razširila in postala strašnejša.

Od poslednjih gozdnih dreves so se odtrgale črne pike, šle navzgor, se povečale v jato vran, nato v krdelo psov, v trumo črnih koz in se slednjič spremenile v ljudi. Skupina je bila strnjena, kakor da gre v napad; imela je orodje v rokah.

Možu je bilo vse jasno. Nadnje gredo. Bil je presenečen, ves ko omamljen; za trenutek ni vedel, kaj naj stori. Preteklo je precej časa, da se je predramil iz okamenelosti.

Skočil je v bajto, potresel Jureta, ki se je prebudil in ga plašno pogledal.

»Stopi z menoj!« mu je pošepnil.

Jure je s prvim pogledom objel Svetko, ki se mu je trudno nasmehnila, a se ni dvignila. Stopil je z Ivanišem pred bajto.

Skupina je bila strnjena kakor da gre v napad

Ta ga je zgrabil za roko in mu pomenljivo zrl v oči. Nato ga je peljal čez medrje, v katerem so se gnetle ovce, do plotu na tisti strani, s katere se je odpiral razgled v dolino.

»Glej!« mu je pokazal. »Ogenj si zažgal; pogasi ga, ako moreš!«

Jure je pobledel, pomračil čelo in začel trepetati.

Iz daljave, da ni bilo mogoče razločiti starca od fanta, golorokega ali gologlavega, oboroženih od tistih, ki so nosili samo kole, se je približevala četa mož. Nekateri so bili že opazili pastirja, ki sta slonela ob ograji. Ustavili so se, kazali navzgor in zagnali hrup. Nekaj mož je vihtelo kole in sekire.

»Kaj bo?« je jeknil Jure.

»Kaj neki bo! Pojesti moramo, kar smo skuhalo.«

»Kaj bodo storili?«

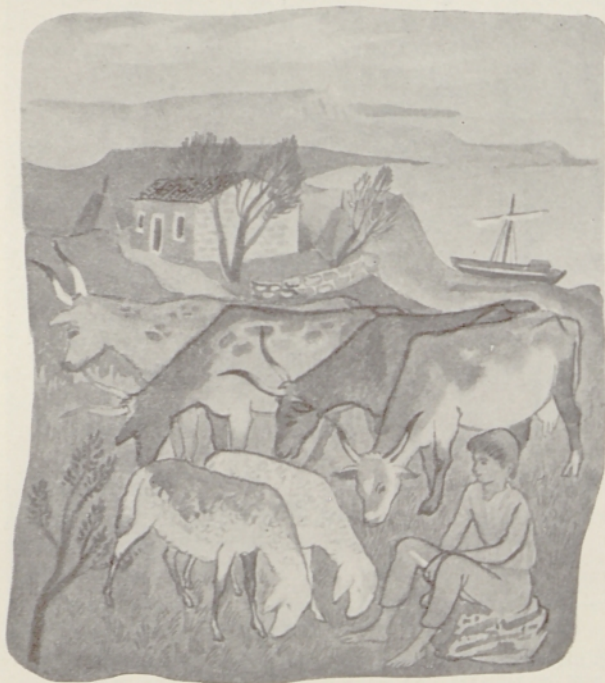
(Nadaljevanje)

MLADI ROD

PASTIRČEK - THE SHEPHERD BOY - DER HIRTENKNABE - LE JEUNE PATRE

Istrska pripovedka - An Istrian Tale - Ein Märchen aus Istrien - Conte istrien

Ilustracije: M. Sedej

Svoje dni je pasel majhen deček v Istri blizu morja nekaj krav, ovac in koz. Bilo je popoldne in vroče sonce je pripekalo na zemljo.

Once upon a time a small boy of Istria was leading some cows, sheep and goats to pasture, near the sea. It was noon, and the sun was burning hot.

Es war einmal ein kleiner Hirtenbube in Istrien, der trieb sein Vieh — Kühe, Schafe und Ziegen — nicht weit vom Meer auf die Weide. Es war Mittag und die Sonne brannte gar heiß zur Erde herab.

Autrefois un petit garçon d'Istrie menait paître, près de la mer, quelques vaches, brebis et chèvres. Il était midi et le soleil était très chaud.

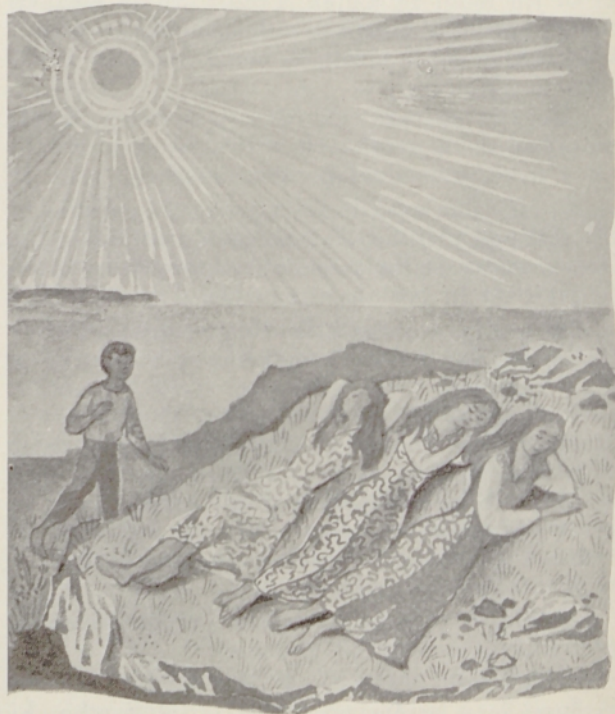
Kar zagleda tri lepe deklice, ki so spale na mehki trati. Deček niti malo ni pomislil, da bi utegnile biti vile.

All of a sudden he perceived three fair girls sleeping on the soft sward. It never occurred to the boy that they could have been fairies.

Da erblickte er drei schöne Mägdelein, die schliefen auf dem weichen Rasen. Es kam dem Knaben gar nicht in den Sinn, daß sie vielleicht Feen waren.

Tout à coup, il rencontra trois jolies filles endormies par le gazon. Il ne lui vint pas du tout l'idée qu'elles pourraient être fées.

(Dalje prihodajič)

NEKAJ PARTIZANSKIH

iz Pavlihove torbe

Kurir Glista, ki je bil tako dolg, da bi ga lahko trikrat okrog Zemlje ovil, pa bi ga še nekaj ostalo, kakor je trdil kuhar Gad, je lepega dne prišel do nekega belokranjskega naselja in vprašal domačinko:

»Mati, koliko je še do sosednje vasi?«

»Ja, zame, ki imam kratke noge, je še štiri kilometre, zate, ki imaš dolge noge, pa ne bo več kot tri.«

Kuhar Tevž je pod košatim hrastom kuhal kosilo za četo. Vtem prične regati rega, ki je čepela na tistem hrastu. Tevž se ozre kvišku in pomisli: »Rega reglja, dež bo.«

Ko je razdelil kosilo, se je tudi Gustelj s slastjo lotil krompirjeve juhe. Naenkrat pa zagleda v porciji kuhano rego, ki je kdo ve kako cepnila v kotel. Mahoma je nastal zastran tega tak direndaj, da je Tevž mislil, da ga bodo tovariši živega požrli. Medtem ko so nekateri metali iz sebe vse, kar so pojedli, so ga drugi z Gusteljnim na čelu tako obmetavali z vsakovrstnimi priimki, da je brez besed buljil v rego, ki je ležala pred njim zraven Gusteljnovе menažke. Ko so se naposled le unesli, je Tevž poparjeno dejal sam pri sebi:

»Preklemana žaba, napovedovala je dež, padala je pa toča!«

Hudomušni bataljonski brivec Korle je nekega dne obesil na bukev, pod katero je imel svoj »salon«, tale »cenik« svojih brivsko-frizerskih uslug:

Britje in navadno striženje: dve cigaretki.

Navadno striženje: ena cigaretki.

Britje: ena polovička.

Nenavadno striženje (na balin): en čik.

Po tridnevni hajki se je odred ustavil in južinal. Mulovodec Blaž, ki je bil največji zaspanè v odredu, je sedel v bližini kuhinje, med koleno držal menažko in zaspano otepal koruzni močnik. Naenkrat mu glava omahne na menažko in tako obstane. Tedaj ga potrese kuhar Sule: »Hej, Blaž, vrag te je dal, saj boš še lastno betico snedel!«

Mulovodeca Stari in Blaž sta neko noč prespala v eni izmed hiš na koncu vasi, kjer se je že drugi dan zadrževal Irunov odred. Spala sta na klopi ob peči in ko se je Stari zjutraj zbudil, je videl, da Blaž leži na podu zraven klopi in smrči na vse mile viže. Pa ga krepko pocuka za rokav:

»Ej, Blaž, kdaj si se pa preselil v pritličje?«

Blaž se začudeno ozre okoli sebe:

»Mejduš, ponoči sem slišal, da je nekaj padlo s klopi, a sem mislil, da si bil ti!«

Ko je bil Cene proti svoji volji postavljen za četnega kuharja, je prvič skuhal makarone, ki pa so se mu tako razkuhali, da so bili podobni nekakšnemu pudingu. Mitraljezec Jernej je nekaj časa nejevoljno z žlico tleskal po sluzati žolici, ki mu jo je Cene nalsul v porcijo, nazadnje pa je pikro vprašal:

»Ti, kuh, zanima me, kaj je pravzaprav to, kar si skuhal?«

»Mene tudi,« je poklapano rekel Cene.

Drugi bataljon Irunovega odreda je priredil miting v neki dolenski vasi. Med borci so sedeli tudi trije ameriški letalci, ki so se tisto jutro rešili iz poškodovanega letala in čakali, da se vrnejo v Italijo. Da bi jih nekako počastil, je bataljonski kulturnik Vran med sporedom recitiral dve angleški pesnitvi, ki se jih je spominjal še iz gimnazije. Po mitingu je komisar Mohor vprašal zaveznike, kaj pravijo k recitaciji. Pa reče eden od trojice: »Niti slutili nismo, da je slovenščina tako podobna angleščini!«

Prispevki za Matico

V novih francoskih frankih: Ferbežar Pavla 10, Skočir in Kastelic od Združenja Jugoslovancev 79,86, Čotar Anton 40, Grčar Alois 3, Blatnik — društvo »Sava« (zbrali: Blatnik, Železnikar, Leskošek, Škruba) 251,45. — Za tiskovni sklad: Žgajnar Mar. 4, Radič Jože 2, Zakošek Ivan 4, Lavrič zase 3 in za Mohar 4, Pavlič Franc 1.

V dolarjih: Leo Poljšak 10, Bacon Steve 8, Zarnik Camillus zbral od SNPJ 126. — Za tiskovni sklad: Fink Lojze 5, Kos Tomas 1, Juretič Francka 1, Poljšak Leo 2, Kešmar Mary 1, Česen Frank 25, Godina Vinko 10, Jerkič J. 1, Nagode George 2, Logar Anton 1, Jerman Anna 2, Slanovec John 1, Muha Lojzka 1, Mramor Slavko 1, Krajnc Anna 2, Kozina Josephine 1, Narad Frank 1, Avbelj Frank 1, Semlich Štefan 10, Grahek John 1, Žugich John 1, Mahnič Josephine 1, Oblak Joseph 1, Eberhard Kristina 0,50, Perušek Mary 2, Vrstovšek Stane 1, Fabec John 1, Kajfež Mary 5, Neimenovana 25, Soso Antonia 15, Sustarich Josef 1, Chandek Mihael 10.

V DM: Mihelič Gottfried 4, Kink Martin 5, Lorber Feliks 1.

V holandskih guldnih: Zbirka skupine pod vodstvom rojaka Grila: 35, Kurnig Jože 15.

V avstrijskih šilingih: Kosovinc Pepca 20.

V švedskih kronah: Binc in J. B. Hörnö 5, Lešer Štefka 5.

V dinarjih: Irma Josef 5000, Epich Anton 6000, Marjanovič 2000, Mihelič Frank 1000, zbirka Kočir-Kastelic 440, Planinc Jože 2000, Blatnik pri zbirki 234, skupina Selak 2000, Andres Anton 1000. — Za tiskovni sklad: Fiedler Ivka 1000, Lotrich Donald 1500, Garden Anton 5128, Kobilica 1000, Jezeršek 1000, Zobec Frank 400, Marolt Maks 2600, Menton Louis 1000, Fink Zofija 500, Culkar Joe (za venec na grob nar. herojev) 4920, Čadej Jože 800, Repovž Ana 1000.

Joe Culkar (zbirka SNPJ) za slepe 21 dol. Iskrena hvala!

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR

*Slovenski
izseljenski
koledar*

za leto 1961

bo kmalu dotiskan

Pohitite z naročili!

*Pošljite nam
naslove svojih znancev,
da jim pošljemo
brezobvezno
na ogled našo
ilustrirano revijo*

Rodno grudo

Naročila sprejema

**Slovenska
izseljenska matica**

Ljubljana, Cankarjeva 1/II

